

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra občanského práva

Diplomová práce

Postavení notáře v právním řádu České republiky

Předkládá: Bc. Bohumil Fendrych

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Miloslava Wipplingerová, Ph.D. LL.A.

Plzeň 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Postavení notáře v právním řádu „České republiky“ zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, březen 2021

.....

Bc. Bohumil Fendrych

Poděkování

Rád bych poděkoval JUDr. Miloslavě Wipplingerové, Ph.D., LL.A. za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	1
1. Osoba notáře v historickém vývoji.....	3
1.1. Řím.....	3
1.2. Počátky notářství v českých zemích	4
1.2.1. Notářství do roku 1848	5
1.3. Počátky novodobého notářství	6
1.4. Počátky zlatého věku notářství.....	7
1.5. Notářství za 1. a 2. československé republiky, notářství v protektorátu.....	8
1.6. Poválečné notářství	10
1.7. Notářství po roce 1948	11
1.8. Státní notářství mezi lety 1963–1992.....	14
1.9. Notářství od roku 1993 do současnosti	14
2. Úloha a postavení notáře v právním řádu ČR	16
2.1. Notářství.....	17
2.2. Aktuální právní úprava notářství.....	19
2.3. Notář.....	20
2.4. Notářský úřad	21
2.5. Předpoklady pro jmenování notářem	22
2.5.1. Jmenování notářem	25
2.6. Zástupce a náhradník notáře.....	26
2.7. Pracovníci notáře.....	27
2.7.1. Notářský koncipient.....	27
2.7.2. Notářský kandidát	28
2.7.3. Další pracovníci notáře	29
2.8. Notářská samospráva	30
3. Činnost notáře.....	34
3.1. Sepisování notářských zápisů	35
3.2. Osvědčování právně významných skutečností a prohlášení	40
3.2.1. Stejnopisy, opisy, výpisy a potvrzení	44
3.3. Úschova.....	46
3.4. Další a jiná činnost notáře	48
3.5. Činnost notáře v dědickém řízení (řízení o pozůstalosti).....	50

3.6. Notář jako soudní komisař	51
3.7. Řízení o pozůstalosti obecně	53
3.7.1. Řízení o pozůstalosti a úkony soudního komisaře	56
3.7.2. Rozhodnutí a opravné prostředky proti rozhodnutí soudního komisaře	58
3.8. Odměna notáře	61
3.9. Odpovědnost notáře	64
3.10. Dohled a kárné řízení	65
3.11. Budoucnost notářské činnosti	67
Závěr	70
Resumé	72
Klíčová slova	72
Resume	73
Key words	73
Zdroje	74

Úvod

Tématem mnou předkládané diplomové práce je problematika postavení notáře v právním řádu České republiky. Osoba notáře je neustále ve společnosti považována za jednu z nejváženějších právnických profesí. Notář bývá osobou zastávající morální hodnoty, hájící právo a spravedlnost. Hlavním úkolem notářské činnosti je předcházení sporům a zajišťování právní jistoty. Od toho se odvíjí pravomoc vyhotovovat a ověřovat listiny, které bývají automaticky brány jako správné. Kromě toho je notář nadán širokou škálou dalších pravomocí, mezi které patří především činnost notáře jako soudního komisaře při řízení o pozůstalosti. Tato právní problematika je velmi důležitá alespoň co do všeobecné základní znalosti pro každou osobu. Uspořádání majetkových a jiných poměrů po zesnulé osobě je nezbytné pro nesporný přechod pozůstalosti a každá osoba s tímto řízením přijde do kontaktu buď z pozice zůstavitele či dědice.

Hlavním cílem této práce je komplexní seznámení s danou problematikou a vylíčení toho, kdo je notář a jakou úlohu a postavení má tato osoba v tuzemském právním řádu. Jelikož se však jedná o problematiku poměrně rozsáhlou, je cílem této práce, kromě základního rozboru fungování notářského úřadu a předpokladů pro zastávání funkce notáře, též přiblížení činnosti notáře a postavení notáře jako soudního komisaře v řízení o pozůstalosti z pohledu občanského práva procesního.

Samotná práce je systematicky členěna do tří hlavních kapitol, které jsou následně členěny na jednotlivé podkapitoly způsobem, který umožňuje postupný obecný výklad této problematiky.

Metodika této práce bude spočívat ve využití základních výzkumných metod, jako je především Explanace (výklad či vysvětlení), Analýza (reálný nebo myšlenkový rozklad objektu) nebo Indukce (vyvozování obecného závěru).

První z hlavních kapitol je zaměřena na historický vývoj notářství. Jednotlivé podkapitoly představují různé historické etapy v časové souslednosti. Nastínění historického

kontextu hraje nejen u tohoto tématu důležitou roli, jelikož nám pomáhá pochopit, jak se notářská profese v průběhu let vyvíjela a z čeho pramení její podoba tak, jak jí známe dnes.

Další z hlavních kapitol částečně kopíruje název této diplomové práce, jelikož se věnuje úloze a postavení notáře v právním řádu ČR. Tato kapitola se opět člení do několika podkapitol, které odpovídají na otázku, co je to notářství a zároveň popisují důležité pojmy, které s touto profesí souvisejí. Taktéž je zde popsána jeho současná právní úprava, na což volně navazují podkapitoly, které pojednávají o tom, kdo je to notář, společně s předpoklady pro to, aby se osoba mohla notářem stát nebo co je to notářský úřad společně s popisem zajištění jeho fungování i co do hlediska personálního. V rámci této kapitoly též popisují notářskou samosprávu, která je s touto profesí pevně spjata.

Poslední z hlavních kapitol je z hlediska obsahu nejrozsáhlejší, jelikož se věnuje činnosti notáře. Kromě základního popisu notářské činnosti je v jednotlivých podkapitolách dán prostor konkrétním činnostem, které notář v rámci své profese vykonává. Kromě služeb, které notář poskytuje veřejnosti je v této části práce dán prostor i řízení o pozůstalosti a úloze notáře jako soudního komisaře v tomto řízení. Na to volně navazují podkapitoly, které se věnují odměně notáře za tyto poskytované služby, odpovědnosti notáře společně s dohledem nad jeho činností a případným kárným řízením. V závěru této kapitoly jsem se též pokusil nastínit, jakým směrem by se notářství mohlo do budoucna ubírat.

1. Osoba notáře v historickém vývoji

Historie notářského povolání sahá do dávné minulosti. První zmínky o tomto postu se začaly objevovat již ve starém Řecku, avšak větší rozvoj této činnosti je spojován především se starověkým Římem. Pojem notář si za tuto dlouhou dobu vydobyl silné společenské povědomí, i když na něj v historickém vývoji vždy nebylo nahlíženo v pozitivním slova smyslu a jak v minulosti, tak v současnosti má mnoho odpůrců. To má však za následek, že je historie tohoto povolání velmi bohatá.

1.1. Řím

Slovo notář pochází z latinského slova nota, které v překladu označuje těsnopiseckou zkratku. Ty jsou spjaty se znalci rychlého psaní, kteří působili při soudních sporech, jako zapisovatelé. Pojem notarii je naopak tehdejšími označením pro písaře císařské kanceláře, kteří však neměli s činností notáře přenesené do této doby mnoho společného. Za osoby, které se v době starověkého Říma zabývali činností, která by se dala označit za výkon notářské činnosti byli tzv. Tabelliones, kteří sepisovali listiny o právních úkonech.

V notářské činnosti bylo pokračováno podle tradice i po pádu západořímské říše. Jako taková byla rozšiřována a nadále vzkvétala především v říši Byzantské. Zde už se dá hovořit i o jakési první úpravě notářství, kdy Tabellioni museli disponovat znalostí práva a zároveň byl zřízen dozor nad výkonem jejich činnosti. Na západě kontinentu se činnost notáře odvíjela od toho, zda se v dané oblasti nadále užívalo římské právo. Středověk přišel také s počátkem užívání „*Knihy notářů (Liber notariorum), do níž byli zapisováni všichni notáři, jmenovaní císařem, případně jeho zmocněnci, hrabaty nebo orgány komuny*“¹.

Postupem času, kdy docházelo k recepci římského práva bylo běžné, že vznikaly veřejné notariáty. Tyto posty byly obsazovány postupně např. různými církevními hodnostáři, později

¹ BALÍK, Stanislav. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014. ISBN 978-80-260-5768-0, str. 18.

je zastávali a členové různých škol, které se zabývaly římským právem. Spadali sem především glosátoři a komentátoři. I to je důkazem toho, že notář musel být vždy vzdělaný člověk.²

1.2. Počátky notářství v českých zemích

Na úřad „Tabellionů” postupem času navázali veřejní písaři. Z veřejného písaře se již stává tzv. „notarius”, který se stává písařem z povolání. Ten měl za úkol písemně ošetřit některá právní jednání měšťanů, kteří uzavírali různé smlouvy, či pořizovali testamenty. To vše bylo na základě pověření soudce a byla o tom pořizována listina s tzv. „fides publica” neboli listina s „veřejnou vírou”. To těmto listinám zajišťovalo věrohodnost a respekt. V této době si jmenování notářů začal nárokovat panovník a zároveň se notářství začalo prosazovat i jako samostatný učený obor.

Již od samého počátku notářské činnosti byla nástrojem, který notář používal tzv. Veřejná listina neboli „instrumenta publica”. V té době to pak byly především notářské instrumenty, neboli „*listiny zhotovené a potvrzené na požádání stran veřejným notářem před svědky k tomu dožádanými*“³. Tyto listiny disponovaly potřebnými náležitostmi, které zajišťovaly, že mohly být brány, jako rovné s listinami jurisdikce. K těmto náležitostem, které byly nezbytně obsažené v listinách a sloužily k ověření závaznosti, patřilo např. notářské znamení udělované při jmenování. Notářské instrumenty byly sepsány na pergamen, kde muselo být přesně uvedené místo vyhotovení. Důležité bylo již v této době vytváření protokolů o vyhotovení listin. Notář také již mohl vyhotovovat opisy listin, které nebyly sepsány před ním, a to na základě delegace soudce a podle přísných pravidel „vidimus”.

První zmínky o konkrétních notářích na území Čech se začínají objevovat ve 12. století za vlády knížete Vladislava II. Od 13. století a vlády Přemysla Otakara II., kdy vznikaly

² BALÍK, Stanislav. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014. ISBN 978-80-260-5768-0, str. 26.

BRÁZDA, Jiří, Richard BÉBR a Pavel ŠIMEK. Notářství - jeho vývoj, organizace a pravomoc: srovnávací studie. Praha: Academia, 1976, str. 7-12.

³ BALÍK, Stanislav. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014. ISBN 978-80-260-5768-0, str. 26-36.

samostatné soudy dochází k rozmachu tohoto povolání. Vedle klasických notářů působil i protonotář, který ovlivňoval chod královské kanceláře. Notáři jinak působili opět jako zapisovatelé, v této době do zemských či dvorských desek, případně do městských soudních knih. Postupem času byl notář součástí procesů u církevních soudů. Podobu, kterou notářství mělo, silně ovlivňovala recepce římského práva. S tím je pevně spjata i transformace na veřejné notářství. Nejvýznamnější veřejní notáři této doby byli Jindřich Vlach a Jindřich z Isernie (zakladatel školy na Vyšehradě).

O století později docházelo k postupnému navyšování počtu veřejných notářů. Problémem však byla nedostatečná erudice kandidátů. Stejně tak začalo docházet k tomu, že se určité osoby začaly vydávat za notáře. Těmto problémům se snažil zabránit Arnošt z Pardubic a především Karel IV., který upravil v rámci svého zákoníku *Maiestas Carolina* (1355) postavení notářů, jejich potřebnou kvalifikaci a počet. Jak je však známo, tento zákoník však nebyl nikdy schválen. Úpravy bylo však nakonec přece jen dosaženo, veřejný notář musel pro uvedení do funkce složit přísahu a zároveň musel být jmenován právě Arnoštem z Pardubic. Uchazeč musel také splnit příslušnou zkoušku. I po splnění všech těchto předpokladů zůstával nadále pod dohledem církve. Docházelo také k omezování počtu již sloužících notářů. Všechna tato opatření přispěla k dosažení funkční úpravy veřejného notářství českých zemích.

Tyto posty byly z prvopočátku zastávány především duchovními, hlavně kvůli potřebě odpovídající kvalifikace. I samotné působení bylo vázáno na toto prostředí, protože šlechta a měšťané využívali pro řešení majetkových záležitostí spíše zemské soudy a městské knihy. Postupem času však bylo možné, aby se o tyto posty ucházeli i osoby, které nejsou spjaté s církví, především vůli tomu, že i pro ně začalo být dostupné vzdělání i díky založení Karlovy univerzity v Praze. Notář v té době nezastával pouze tento post, velmi často uplatňovali svou kvalifikaci i jinde.⁴

1.2.1. Notářství do roku 1848

Po nástupu husitství procházelo veřejné notářství v českých zemích těžkými časy, bylo v úpadku, avšak nezaniklo úplně. Jistý vzestup se dá spojit až s nástupem Habsburků na trůn. S

⁴ BALÍK, Stanislav. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014. ISBN 978-80-260-5768-0, str. 26-36.

tím byla spjata velmi důležitá událost, kdy panovník Ferdinand I implementoval Maxmiliánův notářský řád z roku 1512, který nahrazoval úpravu z dob Karla IV., ten opět považoval notářský úřad za záruku výkonu spravedlnosti prostřednictvím soupisu stanovisek a projevů vůle učiněných poddanými v každodenním životě. To však muselo být opět zajištěno potřebnou kvalifikací. Nový notářský řád přinesl také podrobnou úpravu formy notářem vyhotovovaných veřejných listin a dále detailně rozebíral formy a zpracování testamentů. Lze tedy říct, že se jedná úpravu, která již tehdy nesla podstatné prvky obsažené v současné právní úpravě.

I nadále po implementaci zákoníku však nebyl veřejný notariát brán jako nezpochybnitelný a velmi těžko se tato funkce vymaňovala z negativní nálepky získané v předbělohorském období. V období po bitvě na Bílé hoře (1620) se to projevilo i v tom, že o toto povolání nebyl nikterak velký zájem. Naopak v okolních státech bylo veřejné notářství stále uznávané a vzkvétalo.

Za základní problém by se dalo považovat opačné směřování této profese oproti ostatním státům v Evropě. To zapříčinilo, že se veřejné notářství dostalo do existenčních problémů. Ty málem završilo úplné zrušení této profese. Velkou měrou se na tom podepsaly reformy panovníka Josefa II., které přenášely notářství do pozadí za jiné právnické profese. Snahou však bylo postupně úplné spojení agendy notáře s agendou advokátů. V čase se měnila agenda, kterou směli notáři vykonávat, současně se měnil také dozor na samotnými notáři, který se přesouval mezi různé instituce. Jedinou veřejnou listinou, kterou mohl notář nadále pořizovat se stal směnečný protest. Výsledkem bylo, že samostatný notář byl ke konci této historické etapy na našem území takřka neexistující druh.

1.3. Počátky novodobého notářství

Změny v habsburské monarchii okolo roku 1848 se projevily i v notářství u nás. V té době bylo začleněno do notářství celé monarchie a nemělo samostatné postavení. Důležité pro rozvoj této profese bylo, že právníci se ve vysokém počtu účastnili ústavodárných sněmů. Někteří z nich se v budoucnu vydali právě na profesní dráhu notáře. Po reformě soudnictví se přistoupilo i k vytvoření notářství, které mělo opět zajišťovat sepisování listin pro občany monarchie. Na základě toho byly započaty práce na novém notářském řádu. Jeho inspirací se

stal francouzský notářský řád, který s jistými úpravami platí dodnes. Po jeho vstoupení v život (1850) začal ukládat notářům pravomoc sepisovat veřejné listiny se zvláštní právní silou. Notář se v této době také stává soudním komisařem, který působí v řízení o pozůstalosti a jiných nesporných řízeních. Do popředí opět také vstupují různé požadavky na vzdělání, ale také se začíná řešit způsob ustavení, počet notářů a způsoby výkonu jejich činnosti, stejně jako jejich práva a povinnosti. Ačkoliv se zdál být tento právní výtvar kvalitní, docházelo při jeho aplikaci k řadě problémů, které pramenily z nesouladu francouzské a habsburské právní kultury. Stejně tak docházelo k odmítavému postoji k nově vytvořeným notářským úřadům od advokátů, od kterých byla převzata část jimi vykonávané agendy, z důvodu vzniku nové konkurence. Proto byl nedlouho poté předložen nový notářský řád (1855), který měl odstraňovat nedostatky toho předešlého. I tento počín se však neshledal s kladným stanoviskem. Podařilo se mu však zajistit zachování notářské profese.⁵

1.4. Počátky zlatého věku notářství

Toto období je spjato s celou řadou reforem, které se odvíjely od rakousko-uherského vyrovnání. V této historické etapě procházela proměnou celá tehdejší společnost. Stěžejní bylo rozdělení Karlo-Ferdinandovi university, kdy se český jazyk stává vyučujícím jazykem a také jazykem využívaným v tuzemském právu a justici. V tomto období byl také přijat další nový notářský řád.

Vydání 3. notářského řádu v relativně krátké době bylo z popudu samotných notářů, kteří považovali předchozí úpravu z roku 1855 za nedokonalou. Opět se také rozhořela vášnivá právní diskuse o tom, zda má být výkon notářského povolání nadále zachován. Po dlouhé době příprav a poté, co tvůrci nového návrhu dospěli k tomu, že veřejná listina, kterou sepisuje notář je nepostradatelná pro zajištění ochrany právního jednání, byl přijat nový notářský řád, který se stal účinným v listopadu roku 1871. Spolu s ním byl vyhlášen i zákon č. 76 ř. z. O

⁵ BRÁZDA, Jiří, Richard BÉBR a Pavel ŠIMEK. Notářství - jeho vývoj, organizace a pravomoc: srovnávací studie. Praha: Academia, 1976, str. 46-48.

Mají stopy rakouské monarchie v českém notářství budoucnost, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 11.12.2020]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_369-maji-stopy-rakouske-monarchie-v-ceskem-notarstvi-budoucnost

nezbytnosti notářských spisů pro některá právní jednání a o nezbytnosti legalizace podpisů na tabulárních listinách, upravující právní jednání, ke kterým je nezbytné vyhotovit notářský zápis. Tento notářský řád byl platný pro celé Předlitavsko a zároveň se stal vzorem pro úpravu Zalitavskou. Do rozpadu Rakousko-Uherského mocnářství nebyl již významně novelizován. Celé toto období bylo zakončené 1. světovou válkou, po které se české notářství začalo ubírat vlastní cestou stejně, jako celý náš stát. Důležité však bylo, že se tento notářský řád stal základním stavebním kamenem pro Československé notářství.⁶

1.5. Notářství za 1. a 2. československé republiky, notářství v protektorátu

Vznik samostatné Československé republiky po konci 1. světové války nebyl žádnou překážkou pro další rozvoj notářství u nás. Naopak bylo navázáno tam, kde se v předešlé historické etapě skončilo a teď již samostatné československé notářství nadále prožívalo svůj zlatý věk.

To bylo umožněno díky přijetí Rakouské právní úpravy, a to na základě zákona č. 11/1918 Sb., (Recepční zákon). Ten ve svém článku 2 říká, že *Veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti*⁷. Pro Čechy tak zůstával v platnosti nadále notářský řád z roku 1871. Kvůli právnímu dualismu v tehdejší Rakousko-Uherské říši však došlo k tomu, že na Slovensku a Podkarpatské Rusi platila úprava Uherská (zákonný článek XXXIV/1874). Hned od počátku se začalo diskutovat o sjednocení rozdílné právní úpravy na území celého státu a byly započaty práce na návrhu nového notářského řádu. Tato unifikace a reforma notářství však nikdy nebyla uskutečněna.

⁶ BALÍK, Stanislav. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014. ISBN 978-80-260-5768-0, str. 89-98.

O notáři Brabkovi, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 12.12.2020]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_683-o-notari-brabkovi

⁷ Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého

Úprava v první republice tedy nedošla podstatných změn. Jmenování notáře náleželo ministru spravedlnosti, který zároveň vykonával nad tímto povoláním dozor. Zároveň stanovoval počet notářů a jejich sídla. Nadále se jednalo o svobodné povolání, které však mělo jisté známky oficiality. Notář byl nadále pomocný orgán soudu neboli soudní komisař. Nad touto agendou vykonávaly dozor příslušné soudy. Toto povolání i nadále stálo na principu numerus clausus, což znamenalo, že přístup do něj nebyl volný.

S první republikou se také poji zvyšující se počet žen, studujících vysokou školu. Pozadu nezůstaly ani tuzemské právnické fakulty, které také otevřely svojí akademickou půdu ženám. První vystudovanou právničkou u nás se stala JUDr. Anděla Kozáková-Jírová, která byla později přijata právě do notářského stavu, nejprve jako kandidátka notářství a později jako první žena ustanovená notářkou.⁸

Mezi lety 1938 až 1945 prožívalo československé notářství, stejně jako celá republika nelehké časy. V období 2. republiky, kdy docházelo k celospolečenské perzekuci židovského obyvatelstva se ukázalo, že občasné otálení při jmenování notářů mělo za následek, že nedocházelo mezi notáři k protižidovským náladám v rámci tohoto stavu. Byl to tedy pravý opak advokacie, kde byla v té době značná konkurence. Jednalo se o období, ve kterém docházelo pouze ke kosmetickým úpravám notářského řádu, mnohdy nebyly samotné novely ani přijaty poslaneckou sněmovnou. Provedené změny reflektovaly hlavní požadavky této doby, především aby nově jmenovaný notář měl československé státní občanství a zároveň horní věková hranice notáře byla stanovena na 65 let. Politická a bezpečnostní situace v okolních státech se nadále vyostřovala a v tuzemsku tomu nebylo jinak. K značnému zhoršení podmínek došlo spolu s vyhlášením Protektorátu Čechy a Morava dne 16. března 1939. To se shledalo se značnou vlnou protestů ze strany notářů. Protektorátní uspořádání republiky se promítlo i do fungování notářských komor. Vedle stávajících komor začala působit i říšská notářská komora, která sdružovala notáře s příslušným občanstvím. Právní úprava v protektorátu zahrnovala i zákony určené k perzekuci židovského obyvatelstva a zákony, které upravovaly postavení židů ve společnosti. Toto tzv. rasové zákonodárství pronikalo i do

⁸ BALÍK, Stanislav. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014. ISBN 978-80-260-5768-0, str. 119-121.

Notářství v českých zemích do roku 1949. Ad notam. Jubilejní číslo k 10. výročí obnovy notářství v ČR, 2003. Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 15.12.2020]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/2003-zvlastni-cs.pdf>

notářského stavu. Podle těchto zákonů nemohli občané židovského původu zastávat post notáře, zároveň již jmenovaní notáři tohoto původu museli neprodleně opustit své úřady. Tato nařízení se vztahovala i na notářské kandidáty. Po atentátu na říšského protektora Reinharda Heydricha se situace nadále vyostřovala. Prostřednictvím mnoha nařízeních docházelo ke kárným opatřením proti politicky nepohodlným notářům. Toto temné období v dějinách znamenalo velké množství osob, mezi které patřili i notáři. Mnoho z nich se stalo obětí událostí 2. světové války. Ať už se jednalo o notáře a kandidáty československého původu nebo o notáře a kandidáty židovského původu, kteří byli perzekuováni a později vražděni v koncentračních táborech. Notářský stav každopádně v tomto období zaznamenal velké personální ztráty.⁹

1.6. Poválečné notářství

Nová doba a nadšení společnosti po osvobození Československa Rudou armádou v květnu roku 1945 se projevovalo ve všech kruzích. Společnost se také kvůli tomu začala pozitivně přiklánět k partnerství se Sovětským svazem. Tento stav, odsuny Němců, represe zrádců a kolaborantů a potřeba vytvoření nového právního řádu se staly podhoubím pro budoucí komunistický převrat.

Ačkoli si notářský stav zachoval svoji autoritu a nadále si zakládal na předválečných hodnotách, na svém přínosu pro dosažení právní jistoty a na podpoře jednotlivých občanů, nebyla pro něj tato doba ani zdaleka jednodušší. V této době se musely vyřešit všechny problémy, které vznikly během válečných let. Stěžejním problémem, který bylo nutné vyřešit, se stalo obsazování notářských úřadů, které zely prázdnotou po odsunech. Zároveň se musely znovu sestavit jednotlivé notářské komory. Ve spojitosti s touto reformační vlnou došlo k přijetí zákona č. 138/1946 Sb., který novelizoval notářský řád a reflektoval aktuální požadavky notářských komor. Ten např. zřizoval jen 2 notářské komory, Pražskou a Brněnskou, vedle kterých působily ještě akční výbory notářů. Do popředí také vstupuje problematika řešení pozůstalostí, na které se notáři podíleli, jako soudní komisaři. To rozvíjí debatu o „*včlenění notářství do tzv. Lidově demokratického právního pořádku, pro nějž hodnoty, jež právní stát*

⁹ BALÍK, Stanislav. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014. ISBN 978-80-260-5768-0, str. 135-138.

uznává, a pro jejichž zachování je i notářský úřad povolán, nejsou relevantní.“¹⁰ Tento moment začal udávat budoucí směr československého notářství, který však nebyl nejlepší a notářství opět začalo směřovat k hlubokému úpadku.¹¹

1.7. Notářství po roce 1948

Rok 1948, ve kterém došlo ke komunistickému převratu se negativně podepsal na vývoji notářství v Československu. Předěšlá historická období, ve kterých až na výjimky docházelo k budování a rozvoji notářského stavu byla upozaděna. Plánovaná nová úprava musela reflektovat celospolečenské politické a ekonomické změny, které byly s novým státním režimem spojeny. Notářství nebylo i přes některé tendence zrušeno, avšak došlo k jeho postupnému zestátnění.

Postavení notáře, které se po mnoha letech budování prestiže povolání dostalo na vysokou úroveň, nebylo novým režimem pozitivně přijímáno. Tento post se velmi těžko slučoval s komunistickou ideologií a zároveň nebyl ve své podobě žádaný v budoucím plánu na budování socialistické společnosti. Proto bylo nezbytné přistoupit k úpravě výkonu notářské činnosti. Agenda, kterou notář v těchto letech vykonával byla značně okleštěna, postupně do takové míry, že se samostatné notářství zdálo býti nadbytečným a silně se uvažovalo o jeho zrušení. K tomu však i díky negativní zkušenosti z jiných států východního bloku našťěstí nedošlo. Původní koncept se však přestavěl k obrazu Sovětského notářství a notářství jako takové bylo zestátněno. To mělo být zárukou snadné kontroly, kterou měl provádět stát. Tohoto stavu bylo dosaženo prostřednictvím řady nově přijatých zákonů. Konkrétně se jednalo o zákon č. 201/1949 Sb., o notářství společně s prováděcím nařízením ministerstva spravedlnosti č. 202/1949. Tento zákon, který rušil notářský řád z roku 1871 nabyl účinnosti dne 21. srpna 1949 a tento den tak lze považovat za stinný moment v historii českého notářství. S účinností tohoto zákona zaniklo notářství jako svobodné povolání, přistoupilo se ke zrušení notářských komor a dokonce byl „zestátněn“ i majetek notářů, který tvořil vybavení notářských kanceláří. Zrušené

¹⁰ Notářství v českých zemích do roku 1949. Ad notam. Jubilejní číslo k 10. výročí obnovy notářství v ČR, 2003. Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 15.12.2020]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/2003-zvlastni-cs.pdf>

¹¹ BALÍK, Stanislav. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014. ISBN 978-80-260-5768-0, str. 13.

orgány notářské samosprávy byly sice nahrazeny krajskými notářskými sbory a sborem ústředním, ten však nebyl v plánované podobě ani ustanoven. Podnikatelské vlastnosti povolání byly nahrazeny povinností odvodů všech příjmů notáře ve prospěch správní komise určené ministerstvem spravedlnosti, která posléze vyplácela notáři plat, který byl vyměřen dle vykonané práce. Zákon jako takový i v rámci některých svých dalších ustanovení pomohl rozjet destrukci již existujícího notářského stavu a mnoho notářů tak bylo přinuceno svoji činnost ukončit.¹²

Tyto drastické kroky však nepokládala tehdejší politická reprezentace za dostatečné, jelikož podle ní i v této okleštěné podobě sloužilo notářství spíše příslušníkům tehdejší „buržoazie“. Posledním hřebíčkem do rakve se pak stalo přijetí zákona č. 116/1951 Sb., o státním notářství, který již toto povolání plně přenášel do státní sféry. Spolu s tímto zákonem bylo ještě přijato prováděcí nařízení ministerstva spravedlnosti č. 117/1951 Sb. a nařízení ministerstva financí č. 118/1951 Sb., o notářských poplatcích. Notář a všechny související osoby (pokud byli politicky konformní) se tak stali dne 1. ledna 1952, kdy nastala účinnost tohoto zákona, státními zaměstnanci. Notářské úřady byly transformovány v justiční orgány státu, které působily v obvodech okresních soudů. Jejich předsedové zároveň vykonávali dozor nad jejich činností, současně byl vykonáván vrchní dohled ministerstvem spravedlnosti. Tento zákon dělil působnost notáře na 3 okruhy. Prvním z nich byla činnost ve vlastním okruhu působnosti, kam se řadilo např. sepisování notářských listin. Do druhého okruhu spadaly činnosti z pověření soudu, např. rozhodování o dědictvích. Poslední skupina činnosti byla vykonávána na žádost stran. Potřeba vyhledávat notáře upadala ruku v ruce s tím, že byly potlačovány soukromoprávní majetkové vztahy a nebyla valná poptávka právě po sepisování listin. Povolání notáře bylo velmi špatně platově ohodnocené v porovnání s ostatními právníckými profesemi, čímž se také dostalo mimo hledáček nových absolventů právníckých fakult. Přes všechny tyto problémy se však notářství dokázalo odrazit od dna a s postupem času začalo nabývat opět významné kompetence, především rozhodovacího charakteru. Proto se

¹² Notářství v českých zemích do roku 1949. Ad notam. Jubilejní číslo k 10. výročí obnovy notářství v ČR, 2003. Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 15.12.2020]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/2003-zvlastni-cs.pdf>

někdy označovala činnost notářství, jako činnost „malého soudu.”¹³

Tyto změny byly podpořeny i novou zákonnou úpravou, konkrétně zákonem č. 52/1954 Sb., Zákon, kterým se rozšiřuje působnost státního notářství, s účinností od 1. 1. 1955. Tento zákon významným způsobem měnil organizaci a kompetence státního notářství, rušil činnost z pověření soudu a odstraňoval dvojkolejnost. Byl změněn dohled na činnosti notářů, kterou nově převzaly krajské soudy, ale především došlo k převzetí rozhodovací pravomoci v oblasti dědické agendy, která byla převedena striktně do kompetence státního notářství. Činnost v podobě sepisování notářských listin tím byla upozaděna. Ve změnách se pokračovalo, a to konkrétně prostřednictvím zákona č. 26/1957 Sb., o notářských poplatcích. Společně s tímto zákonem, který nabyl účinnosti dne 1. 7. 1957 byla vydána prováděcí vyhláška č. 30/1957 Sb. Společně tyto právní předpisy upravovaly a sjednocovaly všechny poplatky za právní jednání pod označením notářské poplatky. Spadaly sem poplatky dědické, darovací, převodní, úkonové atd. Notářům byl svěřen úkol tyto poplatky vyměřovat a také vybírat, čímž jim byla svěřena i určitá kompetence ke správě veřejných financí. Do této nové úpravy byla také vložena pro tuto dobu nezvyklá ustanovení upravující podmínky platnosti právního úkonu o převodu majetku. „Poplatková registrace”, jak byl tento institut nazván, spočívala v nutnosti zapsat smlouvu o převodu nemovitého majetku do poplatkového rejstříku, což bylo spjato se zaplacením poplatku a přezkumem formy smlouvy právě notářem. Bez těchto úkonů nemohla smlouva nabýt platnosti a tím pádem byl vyloučen i přechod vlastnického práva. Tímto se státní notářství opět stalo významným prostředníkem výkonu občanskoprávních vztahů.¹⁴

¹³ Notářství v českých zemích do roku 1949. Ad notam. Jubilejní číslo k 10. výročí obnovy notářství v ČR, 2003. Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 15.12.2020]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/2003-zvlastni-cs.pdf>
Zákon č. 116/1951 Sb., o státním notářství

¹⁴ BRÁZDA, Jiří, Richard BÉBR a Pavel ŠIMEK. Notářství - jeho vývoj, organizace a pravomoc: srovnávací studie. Praha: Academia, 1976, str. 48.

BALÍK, Stanislav. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014. ISBN 978-80-260-5768-0, str. 159-161.

Zákon č. 52/1954 Sb., zákon, kterým se rozšiřuje působnost státního notářství

1.8. Státní notářství mezi lety 1963–1992

V momentě, kdy byl dobudován socialismus a byla přijata nová socialistická ústava, roztrhnul se pytel i s dalšími novými zákony, které kodifikovaly všechny oblasti práva. Kromě stěžejních zákoníků, kterými byl např. zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník nebo zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, spadal sem i Zákon o státním notářství a o řízení před státním notářstvím (zák. č. 95/1963 Sb.), který nabyl účinnosti ke stejnému dni 1. 4. 1964. Prostřednictvím tohoto zákona byla státnímu notářství přiznána řada dalších kompetencí, čímž bylo plnohodnotně začleněno do soustavy justičních orgánů. Notář rozhodoval v řízeních o dědictví, o registraci smluv, úschovách, umořování listin atd. Klíčovým se stalo přesunutí úpravy řízení o dědictví z občanského soudního řádu právě do zákona o státním notářství. Právě to umožňovalo notářům autoritativně rozhodovat o vypořádání dědictví mezi dědici, podobně jako tak činil soud v řízeních sporných. Změny se dočkala i „poplatková registrace“, která nově zahrnovala, v podobě řízení o registraci, kontrolu všech potřebných listin a smluv potřebných k převodu nemovitosti. Udělením této nové pravomoci režim reagoval na postupný opětovný rozvoj, i když omezeného, soukromého vlastnictví. Zákonem o státním notářství a o řízení před státním notářstvím tak bylo dosaženo naplánované transformace prvotně nezávislého notářského povolání do orgánů plně sloužících komunistickému režimu. Tato zákonná úprava platila bez větších změn až do roku 1992, kdy byla nahrazena novým notářským řádem. Po roce 1989 začaly usilovné práce na odstátnění notářství a jeho navrácení do před totalitních kolejí.¹⁵

1.9. Notářství od roku 1993 do současnosti

Přes veškeré snahy režimu, který vládl v naší zemi až do roku 1989, se nikdy nedosáhlo toho, aby notářská profese přestala zastávat své poslání, kterým byla služba veřejnosti. I díky silnému vnitřnímu přesvědčení samotných vykonavatelů tohoto povolání se podařilo ducha notářství udržet a byla velká snaha po navrácení zašlé slávy. Po roce 1993, který je z

¹⁵ Notářství v českých zemích do roku 1949. Ad notam. Jubilejní číslo k 10. výročí obnovy notářství v ČR, 2003. Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 18.12.2020]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/2003-zvlastni-cs.pdf>

Zákon č. 95/1963 Sb., o státním notářství a o řízení před státním notářstvím (notářský řád)

historického pohledu významný pro celou Českou republiku, je tento rok významný i pro notářství a jeho moderní dějiny. V tomto roce se plně projevil snahy notářů v porevolučním období, které směřovaly k odstátnění notářství. Jejich snaha směřovala též k vytvoření notářské samosprávy. Všem těmto požadavkům bylo vyhověno a bylo rozhodnuto o navrácení notářství ke klasickému latinskému typu. Po dlouhých a složitých přípravách byl učiněn krok, který neměl v dějinách celého notářství období. Dne 26. 1. 1993 vznikla Notářská komora ČR. Tím si notářská profese zajistila svébytné postavení v tuzemském právním systému. Následující období bylo spojeno s volbou jednotlivých členů orgánů, která se uskutečňovala podle zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti, který nabyl účinnosti 1. 1. 1993, nahradil zákon č. 95/1963 Sb. a dovršil odstátnění notářství. Státní notáři byli přiřazeni po složení slibu ministru spravedlnosti k výkonu notářství v obvodu soudu, kde působili jako státní notáři. Po dlouhé době došlo opět ke zvýšení prestiže notářského povolání a navrácení důvěry občanů v tento stav.¹⁶

¹⁶ BALÍK, Stanislav. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014. ISBN 978-80-260-5768-0, str. 169-174.

2. Úloha a postavení notáře v právním řádu ČR

Notářská profese bývá často občanskou společností vnímána jako konzervativní, neměnná a často i archaická. Již z předchozích kapitol této práce vyplývá, že se jedná o profesi prastarou, která je však oproti ostatním právnickým profesím, kterými jsou např. soudnictví a advokacie relativně nejmladší. Oproti ostatním právnickým profesím je činností, která byla i přes mnoho historických problémů kontinuální. Podařilo se jí reagovat na veškeré změny společnosti, na nové technologické možnosti a dosáhla vývoje, který není zdaleka konečný. V momentě, kdy notáři začali poskytovat služby veřejnosti, kterým důvěřoval i panovník, byl položen základní kámen notářské činnosti tak, jak jí známe dnes. Jedním z úkonů poskytovaných notářem je tvorba aktů nadaných veřejnou vážností. To bývá těž označováno za funkční formu, ke které náleží i forma notářská, spočívající v tvorbě veřejného instrumentu, tedy veřejných listin, které jsou nadány veřejnou vírou jako důkazem o jejich správnosti. Od této činnosti se odvíjí hlavní úloha a zároveň i poslání notáře, kterým je prevence sporů. Mezi hlavní smysl a cíl kontinentálního typu práva na kterém stojí i tuzemský právní řád je právě jistota právních vztahů. Díky tomu má notář také své pevné postavení v justičních systémech mnoha států celého světa.¹⁷

Notářství má i některé vedlejší úlohy. Mezi ně můžeme řadit určité kontrolní a garanční mechanismy. Prostřednictvím notáře může stát zasahovat do soukromoprávních vztahů, pro které je vyžadována veřejná listina. Při své činnosti je notář vázán určitými povinnostmi, např. stejně jako soudce povinností být nestranný. *„Povinnost stejnou měrou dbát na zájmy obou stran, bez ohledu na to, kdo o sepsání notářského zápisu požádal a kdo jej platí. S tím je spojena povinnost nestranného poučení obou stran. Touto cestou je zabezpečována též ochrana slabší smluvní strany, což v moderním kontinentálním právu patří mezi nosné principy*

¹⁷ Perspektivy vývoje notářství v 21. století, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 18.12.2020]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_296-perspektivy-vyvoje-notarstvi-v-21-stoleti?fbclid=IwAR2mUuiWuTA6qibzyM77d9Ou3jV1cfvwiSLgX15qXxSIJgrDAaq5MQNdCJc

SCHELLE, Karel a Ilona SCHELLEOVÁ. Právní služba: advokacie, notářství, patentoví zástupci, daňoví poradci, soukromí soudní exekutoři. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-51-3, str- 33.

Veřejné listiny – stěžejní úloha notářství | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírká zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 18.12.2020]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/verejnelistiny-stezejni-uloha-notarstvi-60963.html>

smluvního práva. ¹⁸ Notář ochraňuje a kontroluje zákonnost sepsovaných listin a jeho právní posouzení, které může být součástí notářského zápisu je nadáno presumpcí správnosti. Zároveň je vyloučeno, aby notář sepsal listinu odporující zákonu. Cílem je především zajištění transparentnosti a přehlednosti.¹⁹

2.1. Notářství

Pojem notářství je základním pojmem, ze kterého vycházejí zákonné definice notáře, jeho notářského úřadu atd. Notářství lze považovat za jistou kombinaci právních institutů advokacie, jakožto svobodného povolání, jehož účelem je poskytování právní pomoci a soudnictví, které je výkonem státní moci za účelem poskytování ochrany práv a svobod prostřednictvím nezávislých a nestranných soudů. I z toho lze dovozovat, že notářství je specifická právní činnost na bázi svobodného povolání, které však mohou vykonávat pouze státem pověřené osoby na základě pravomocí, které jim byly státem svěřeny. Předmětem notářství je poskytování právních služeb, zákonem předepsanou formou, v zákonech vymezených oblastech a za úplatu. Notářství a činnost notáře, která bude popisována později je založeno základním atributu a na nepříliš definovatelném pojmu veřejná víra neboli „fides publica”. Ta předpokládá u výstupů z této činnosti, která není vykonávána státními orgány, kvalifikované účinky spočívající v jejich pravdivosti a zákonnosti. Veřejná víra nevychází přímo z právní úpravy, ale je výsledkem již popsání dlouhodobého historického vývoje, který znamenal evoluci tohoto pojmu a zajistil že je v současnosti respektována a využívána legislativou a právní praxí. I to je předpokladem pro existenci současné formy notářství tak jak ji známe, jako notářství tzv. Latinského typu.

¹⁸ Perspektivy vývoje notářství v 21. století, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 18.12.2020]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_296-perspektivy-vyvoje-notarstvi-v-21-stoleti?fbclid=IwAR2mUuiWuTA6qibzyM77d9Ou3jV1cfvwiSLgX15qXxSIJgrDAaq5MQNdCJc

¹⁹ Perspektivy vývoje notářství v 21. století, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 18.12.2020]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_296-perspektivy-vyvoje-notarstvi-v-21-stoleti?fbclid=IwAR2mUuiWuTA6qibzyM77d9Ou3jV1cfvwiSLgX15qXxSIJgrDAaq5MQNdCJc

Kvalitní právní prostředí a stabilní právní vztahy vyžadují kromě kvalitní legislativy i rychlou a nestrannou aplikaci práva a právní službu. K zajištění tohoto prostředí přizval stát notáře, jakožto příslušníky již existujícího stavu s „dobrou pověstí“, který má zajišťovat především stabilitu a legalitu majetkových vztahů. K tomu jim stát vytváří potřebné právní a ekonomické podmínky tak, aby byl tento výkon nezávislý a nestranný měl potřebné účinky. Stát tuto přenesenou činnost nadále reguluje a má nad ní i významnou kontrolní pravomoc.²⁰

Jedním z již zmíněných úkolů notářství a notářů samotných je procesní prevence. Notářství zajišťuje v určitých právních vztazích prostřednictvím sepisování veřejných listin nadaných právě veřejnou vírou jejich zákonnost a pravdivost. Veřejnou víru, jakožto základní atribut notářství přiznává těmto úkonům v kombinaci s notářským řádem §134 občanského soudního řádu. Tato kvalifikovaná forma právních úkonů omezuje možnost jejich zpochybňování a přispívá ke stabilitě. Klíčové je, že to mohou provádět pouze notáři, kteří byli na základě jednoho z principů výkonem notářství pověřeni. K zajištění základních zásad a principů notářské činnosti jsou stanoveny i jisté organizační principy. Jedním z nich je například princip numerus clausus, na základě, kterého stát určuje přesný počet notářů, respektive notářských úřadů. Tím je vyloučen vliv volného trhu na činnost vykonávanou notářem, která není činností čistě podnikatelskou, přestože je označována za svobodné povolání. Na základě tohoto principu stát uměle potlačuje tržní principy a konkurenci. Ta je omezena na stanovený počet notářů s tím, že každý z notářů je za svou činnost odměňován stejně z důvodu vyloučení nežádoucího tlaku poptávky a nabídky služeb. Tento princip však také přináší odpovědnost notářů a notářských komor, aby byly jimi poskytované služby dostatečně dostupné. Dalším z principů notářství je princip povinného členství notářů v jejich samosprávných orgánech. Těmito orgány jsou notářské komory, jejichž hlavním úkolem je organizace notářské činnosti. Zároveň zajišťují péči o řádný a kvalifikovaný výkon notářství a provádějí kontrolu.²¹

²⁰ BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 4-6.

²¹ BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 4-6.

2.2. Aktuální právní úprava notářství

Poté, co došlo prostřednictvím zákona č. 264/1992 Sb., ke zrušení státních notářství, byla současně přijata nová právní úprava, která upravuje výkon notářství až do současné doby. Konkrétně se jedná o zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti. Tato úprava, která se označuje jako notářský řád byla přijata Českou národní radou dne 7. 5. 1992, s tím že nová organizace notářství se řídila touto úpravou od 1. 1. 1993. Inspirací této úpravy byla úprava rakouská, která byla recipována za 1. Československé republiky a která platila na našem území v určité podobě až do roku 1949. Jak již bylo zmíněno, po změně režimu se notářství k tomuto vzoru vrátilo. V prvních letech existence tohoto zákona téměř nedocházelo k jeho novelizacím. K výraznějším změnám docházelo až po roce 2000 a především v posledních letech, které byly spjaty s mnohými legislativními změnami. Nejvýraznější změny souvisejí s přijetím nové občanskoprávní úpravy, konkrétně s rokem 2012, kdy nebyly účinnosti Nový občanský zákoník (zák. č. 89/2012 Sb.) a zákon o obchodních korporacích (zák. č. 90/2012 Sb.) Tyto kodexy přispěly k zásadní změně právního prostředí, kterému se nutně musely přizpůsobit i další zákony. Nejrozsáhlejší a komplexní novela notářského řádu byla učiněna přijetím zákona č. 303/2013 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekodifikace soukromého práva, notářský řád konkrétně částí desátou. V současnosti prošel notářský řád celkem 38 novelami.²²

Nejedná se však o jediný pramen práva, ze kterého notář při výkonu své činnosti vychází. Dalším velmi důležitým pramenem byl donedávna zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. V části třetí, hlavě páté tohoto procesního předpisu byla upravena činnost notáře, jako soudního komisaře v řízení o dědictví. S přijetím zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, který nabyl účinnosti 1. 1. 2014 se úprava, týkající se především řízení o pozůstalosti a činnosti notáře v něm přesunula do tohoto samostatného právního předpisu. Jedná se o předpis speciální, proto se na otázky, které neupravuje nadále použijí příslušná ustanovení občanského soudního řádu.²³

²² BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. VIII.

²³ Dědické právo po rekodifikaci – procesní aspekty - CFOworld.cz. CFOworld.cz | Informační servis pro finanční ředitele [online]. Copyright © 2020 [cit. 03.01.2021]. Dostupné z: <https://www.cfoworld.cz/clanky/dedicke-pravo-po-rekodifikaci-procesni-aspekty/>

S těmito zákony je spjata i vyhláška ministerstva spravedlnosti O jednacím řádu pro okresní a krajské soudy (č. 37/1992 Sb.). Další významnou vyhláškou ministerstva spravedlnosti vztahující se k činnosti notáře je vyhláška č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů, správců pozůstalosti a Notářské komory České republiky, označovaná jako notářský tarif, upravující výši a způsob určení odměny notáře. Zvláštní a neméně důležitou skupinou předpisů jsou předpisy stavovské, vydávané notářskou komorou, jakožto stavovským orgánem nadaným oprávněním vnitřně upravovat právní poměry svých členů. Řadíme sem Kancelářský řád (notářský), Organizační řád Notářské komory ČR a notářských komor, Kárný, Zkušební a Konkurzní řád či Volební řád orgánů notářské samosprávy.²⁴

2.3. Notář

Pojem notář je definován v §1 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti, tedy v notářském řádu, který odpovídá na otázku, kdo je osobou, jejíž činnost má určité kvalifikované účinky. „*Notář je fyzická osoba splňující předpoklady podle tohoto zákona, kterou stát pověřil notářským úřadem.*“²⁵ Dle zákona jde tedy o fyzickou osobu, s čímž se pojí i předpoklad způsobilosti k právním úkonům. Je vyloučeno, aby byla notářem právnická osoba, jelikož je to neslučitelné se základními principy a zásadami profese, jako je princip numerus clausus a zásada nestrannosti a nezávislosti. Jakmile by byly tyto principy a zásady porušeny, byla by ohrožena i veřejná víra. Aby mohla fyzická osoba zastávat funkci notáře, je nutné splnění zákonných požadavků vyjmenovaných v §7 notářského řádu. Na základě něho lze říci, že „*Notář je právník, který po ukončení právnické fakulty získal pětiletou praxi v notářské kanceláři, úspěšně zvládl notářskou zkoušku a vyhrál konkurz na obsazení notářského řádu.*“²⁶

²⁴ SCHELLE, Karel a Ilona SCHELLEOVÁ. Právní služba: advokacie, notářství, patentoví zástupci, daňoví poradci, soukromí soudní exekutoři. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-51-3, str- 35-36.

²⁵ Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)

²⁶ Právník, notář, advokát. Kdo je kdo - Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 04.01.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/vasi-notari/detail/239_382-pravnik-notar-advokat-kdo-je-kdo-a-co-pro-vas-muze-udelat

Toto ustanovení je prostředkem státní regulace, který zajišťuje, že je notářská profese vykonávána osobami s vysokou odbornou i morální způsobilostí.²⁷

2.4. Notářský úřad

Notářský úřad je definován též v §1 notářského řádu, konkrétně odstavci 2, který říká, že „*Notářským úřadem se rozumí soubor pravomocí k výkonu notářství a další činnosti stanovené zákonem (dále jen "činnost notáře") trvale spojený s místem výkonu této činnosti.*“²⁸ Soubor těchto pravomocí je specifikován v následujících ustanoveních notářského řádu, konkrétně v §2 až §4. Klíčový význam má právě §2, na základě kterého vykonává notář bez dalšího státní pravomocí a ve kterém je zakotvena pravomoc sepisovat veřejné listiny. Vzhledem k úmyslu odstranění konkurence jednotlivých notářů, je kromě počtu notářů určováno též místo výkonu notářského úřadu. Z důvodu zajištění dostupnosti služeb notáře, kopíruje rozmístění úřadů organizaci justice a je pevně spjato s obvody okresních soudů. Místo výkonu notářského úřadu lze dle §8 označit za sídlo notáře a s tímto sídlem je notářský úřad trvale spojen. Naproti tomu spojení s konkrétním jménem a příjmením notáře lze označit za dočasné. Pouze spojením konkrétního notáře a notářského úřadu je dána institucionální subjektivita.

Jmenování notáře a jeho pověření notářským úřadem se tedy vztahuje k určitému místu a notář si nemůže toto místo působení sám vybrat. Tím je vyloučena možnost nekontrolovatelného přenosu výkonu pravomocí na jiná místa. Zákon umožňuje pouze změnu sídla v rámci obvodu určitého soudu. Za účelem zlepšení dostupnosti notářských služeb je však zákonem umožněno vykonávat úřední dny i mimo obvod určitého okresního soudu (§12). Činnost notáře nemusí být nutně vykonávána v místě notářského úřadu a též nemusí být vykonávána pouze pro klienty z tohoto místa, např. dle bydliště či sídla.

²⁷ BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 7-8.

²⁸ Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)

Rozsah pravomocí, vztahujících se k notářskému úřadu je dán obecně. Pro každý z nich je stejný, každý notář má tedy shodné pravomoci a není nikterak specializovaný. Každý z notářů je zároveň povinen všechny tyto pravomoci využívat a poskytovat veškeré služby, ke kterým je oprávněn. Provedení některých úkonů notářské činnosti nebo úkonů které spadají do výlučné notářské pravomoci, nesmí notář dle §53 notářského řádu odmítnout, nestanoví-li zákon jinak. Notářský úřad též nemůže sloužit pouze uzavřené klientele, jelikož stát notáři svěřuje pravomoci tak, aby byly dostupné veřejnosti a sloužily v oblasti právních vztahů i anonymním veřejným potřebám. Notářský úřad je každopádně určité oprávnění k činnosti notáře. Rozsah a obsah pravomocí, které jsou s ním spjaty stanovuje zákon a místo, ke kterému se váží určuje rozhodnutí ministra případně souhlas komory. Pojem notářského úřadu nemá hmotnou podstatu a nelze jej chybně spojovat s notářskou kanceláří.²⁹

2.5. Předpoklady pro jmenování notářem

Jak již bylo zmíněno, notářem může být pouze fyzická osoba, která splňuje další potřebné předpoklady pro výkon této funkce. Tyto předpoklady jsou upraveny v §7 notářského řádu. Klíčovým požadavkem, který vyplývá již z nastíněné historie této profese byl požadavek státního občanství. Ještě donedávna mohl být notářem jmenován pouze státní občan České republiky. Hned tato úvodní podmínka byla však velmi často považována za zastaralou a Česká republika byla prakticky jediný stát Evropské unie, který tuto podmínku vyžadoval. Na základě rozsudků Soudního dvora Evropské unie C-47/08 (Belgie), C-50/08 (Francie), C-51/08 (Lucembursko), C-54/08 (Německo), C-53/08 (Rakousko), atd. ze dne 24. května 2011 se dostal notářský řád do rozporu s evropským právem. Podle těchto rozsudků totiž nesmí být vyhrazeno povolání notáře pouze občanům příslušného státu. Soudní dvůr neuznal přímou účast notářů na výkonu veřejné moci i včetně úkonů v řízení o pozůstalosti. Proto musí být umožněn přístup k profesi notáře i ostatním občanům členských států unie, případně občanům států tvořících Evropský hospodářský prostor. Dne 15. března 2018 byl vynesena rozsudek SDEU týkající se podmínky státní příslušnosti pro výkon povolání notáře stanovené § 7 odst. 1, notářského řádu. Bylo shledáno, že tato podmínka je v rozporu s čl. 49 Smlouvy o fungování

²⁹ BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 8-13.

Evropské unie, tedy právem na usazování a České republice se nepodařilo prokázat, že výkon notářství je úzce spjat s výkonem veřejné moci ve smyslu čl. 51 SFEU. V současnosti tak tato podmínka již neplatí. „*Notářem může být jmenován státní občan členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace*“³⁰. Docíleno toho bylo novelou notářského řádu z 1. dubna 2019.³¹

Tato hlavní podmínka je doplněna o další podmínky. „*Žaloba EK se netýká ani postavení a organizace povolání notáře v českém právním řádu ani jiných podmínek přístupu k povolání notáře v tomto členském státě, než je podmínka státní příslušnosti.*“³² Nadále tak platí, že notářem se může stát pouze osoba, která je plně svéprávná tak, jak to definuje §15 odst. 2, zákona č. 89/2012 Sb, tedy osoba, která je způsobilá právně jednat. Dalším požadavkem pro výkon profese je zisk vysokoškolského vzdělání v oboru právo. Jednou z možností je absolvování vysokoškolského magisterského studijního oboru právo a právní věda na vysoké škole v České republice. Přípustné je též vzdělání v oboru právo získané na zahraniční vysoké škole, pokud je takové vzdělání v České republice uznáváno za rovnocenné. Předpokladem je existence mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána nebo uznání na základě zvláštního právního předpisu. Jedná se o problematiku, která je velmi složitá z důvodu nutné orientace ve smluvních vztazích ČR s jednotlivými státy EU, ale také kvůli rozdílnému právnímu vzdělávání v jednotlivých státech. Mezi další požadavky se řadí požadavek bezúhonnosti. Tou je v první řadě myšlena bezúhonnost trestní, tedy povinnost být bez záznamu ve výpisu z evidence rejstříku trestů. U osoby, která by se chtěla ucházet o místo notáře však nelze pohlížet na bezúhonnost pouze z tohoto pohledu. S ohledem na pravomoci a postavení notáře je též vyžadována bezúhonnost ve smyslu občanském a morálním. Tento požadavek zároveň není vyžadován pouze při jmenování, ale trvá po celou dobu výkonu funkce notáře. Aby se osoba mohla stát notářem, musí též splnit předpoklad získání notářské praxe, přičemž

³⁰ Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)

³¹ Soudní dvůr EU: Také EU-cizinci smějí být notáři | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sběrka zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 05.01.2021]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/soudni-dvur-eu-take-eu-cizinci-smeji-byt-notari-v-nemecku-a-v-peti-jinych-zemich-take-cesky-notarsky-rad-je-v-rozporu-s-pravem-eu-76782.html>

Rozsudek Soudního dvora EU C-575/16, Evropská komise vs. Česká republika

³² Podmínky státní příslušnosti pro výkon povolání notáře, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 05.01.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/aktuality/detail/37_465-rozsudek-soudniho-dvora-eu-ve-veci-c-575-16-podminky-statni-prislusnosti-pro-vykon-povolani-notare

je vyžadována praxe alespoň v délce 5 let. Uchazeč musí také složit příslušnou odbornou notářskou zkoušku.³³

Předpokladem notářské praxe je získání zkušeností v příslušné oblasti práva a získání zkušeností v aplikační praxi. Do této praxe se řadí praxe notáře, notářského koncipienta, notářského kandidáta nebo bývalého státního notáře. Do této praxe lze též započíst dle §7 odst. 2 i praxi vykonanou v rámci jiné právnické profese, jako je soudce, prokurátor, státní zástupce, advokát, komerční právník, soudní exekutor atd. a praxi koncipienta či čekatele v těchto profesích. Praxe může být započtena i zaměstnanci Ministerstva vnitra, který splňuje předpoklad vzdělání a který se podílí na tvorbě návrhů obecně závazných právních předpisů. Dle vyznění zákona se však v tomto případě může paradoxně jednat o osobu, která postrádá základní atribut, který je vyžadován, a to onu aplikační praxi. Praxi lze započíst zcela až do délky plných 5 let. O započtení praxe, která není v zákoně uvedena může rozhodnout na návrh komory ministr spravedlnosti, a to do délky 2 let. „*Žádost o započtení jiné právní praxe do praxe notářské (dále jen „žádost“)* posuzuje *Notářská komora České republiky (dále jen „Komora“)* na základě výsledků pohovoru s žadatelem.“³⁴ Splnění následné notářské zkoušky je nezbytný předpoklad pro možnost být zapsán do seznamu notářských kandidátů ucházet se v konkurzu o notářský úřad. Pro přístup k notářské zkoušce je vyžadována pouze tříletá notářská praxe. Notářskou zkouškou je zkouška podle aktuálního notářského řádu a notářská zkouška podle dřívějších předpisů. Za notářskou zkoušku lze též považovat zkoušky, které byly vykonány v rámci profese notáři blízké a které nebyly organizovány notářskou komorou. Za osobu, která složila notářskou zkoušku lze tedy považovat i osobu se složenou soudcovskou zkouškou, advokátní zkouškou či exekutorskou zkouškou a také poněkud historické odborné justiční zkoušky, jednotné soudcovské zkoušky, jednotnou soudcovskou a advokátní zkouškou, prokurátorskou zkouškou, odbornou závěrečnou zkouškou právních čekatelů, a profesní zkouškou na komerčního právníka.³⁵

³³ BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 68-72.

³⁴ Usnesení č. P 11-4/2009 z 20.10.2009, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © s [cit. 05.01.2021]. Dostupné z: https://www.nkr.cz/data/predpisy/vnitri-predpisy/usneseni/2009_P11-4.pdf

³⁵ BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 72-73.

2.5.1. Jmenování notářem

Předpokladem pro zahájení notářské činnosti je splnění požadavků vyjmenovaných v §9 notářského řádu. Jedním z nich je právě jmenování notáře. Ono jmenování a obsazování notářských úřadů je projevem kooperace státu a notářské samosprávy. §8 notářského řádu říká, že „*Notáře jmenuje ministr na návrh Komory do notářského úřadu.*“³⁶ Tento formální jmenovací akt, který má formu správního rozhodnutí, je dovršením přípravy konkrétní fyzické osoby a zároveň potvrzením, že tato osoba splňuje všechny předpoklady pro to být notářem. Ministr spravedlnosti postupuje dle závazného návrhu notářské komory ČR, který má svůj podklad ve výsledcích konkurzu, což vylučuje jednání „ex offio“. Konkurzy jsou vyhlášovány a organizovány komorou na základě konkurzního řádu, jakožto vnitřního předpisu notářské komory, který podléhá schválení ministerstva spravedlnosti. Konkurzy jsou vyhlášovány na uvolněné či nově vzniklé úřady a do konkurzu má právo být zařazen každý, kdo podá přihlášku a splňuje předpoklady pro jmenování.³⁷

Nově jmenovaný notář musí před zahájením činnosti složit slib do rukou ministra spravedlnosti, pokud jej již neskládal, jako zástupce notáře. Jeho znění „*Slibuji na svou čest a svědomí, že v činnosti notáře budu zachovávat ústavní a jiné zákony a obecně závazné právní předpisy a budu zachovávat mlčenlivost. V notářské činnosti budu postupovat nestranně a nezávisle*“³⁸ v sobě též obsahuje principy na kterých je notářství založeno a představuje jistý právní a morální závazek. Faktickým předpokladem pro zahájení činnosti je pořízení úředního razítka notáře. Jeho otisk je totiž jednou ze zákonných formálních náležitostí notářských zápisů, listin o ověření, protokolů o úschovách či rozhodnutí soudu vydaných v řízeních o pozůstalosti. Povinností notáře je, jako i u jiných svobodných právnických povolání, též uzavření smlouvy o pojištění profesní odpovědnosti. Notář totiž dle §57 notářského řádu odpovídá bez zřetele na zavinění (tzv. objektivní odpovědnost) za újmu, kterou způsobil žadateli, klientovi nebo

³⁶ Zákon č.358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád) § 8

³⁷ BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 75-78.

Konkurzní řád, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 05.01.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/predpisy/Konkurzni_rad.pdf

³⁸ Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád) § 9

účastníkovi on sám nebo jeho zaměstnanec v souvislosti s výkonem činnosti notáře. Do 3 měsíců od složení slibu je pak notář povinen zahájit svou činnost.³⁹

2.6. Zástupce a náhradník notáře

Za účelem zajištění podmínek pro permanentní výkon činnosti notáře a současně dostupnosti služeb v případech, kdy nemůže notář svůj úřad zastávat, používá zákon dle §14 až §16 institut zástupce či náhradníka notáře. Jakmile je narušen systém pokrývání poptávky po činnosti notáře, tak jak je nastaven v souladu s principem numerus clausus, musí být notáři, který absentuje po dobu delší než 1 měsíc a není zastoupen notářem společníkem nebo kandidátem, dle § 14 notářského řádu příslušnou notářskou komorou ustanoven zástupce. Jakmile notář absentuje bez vlastní vůle, postupuje notářská komora, v jejímž obvodu má notář sídlo, „ex offo” v režimu neodkladného opatření. V případě, že notář aktivně vykonává svou činnost a je mu známo, že by měl v budoucnu nastat stav, kdy nebude schopen zastávat svůj úřad, může s předstihem podat návrh notářské komoře, aby byl tento stav řešen. Spolu s tím notář navrhne, kdo by jej měl zastupovat, přičemž tato osoba musí se zastupováním vyslovit souhlas. Zástupcem může být tedy kandidát konkrétního notáře, případně jiný notář a kandidáti těchto notářů. „*Je-li zástupcem ustanoven kandidát, je předpokladem jeho výkonu činnosti notáře složení slibu do rukou ministra (§ 9 odst. 2), pokud již dříve slib neskládal.*“⁴⁰ Zástupce vykonává činnost jménem zastoupeného notáře a za tuto činnost mu náleží podíl na odměně. Je-li notář zastoupen kandidátem, náleží mu za tuto činnost mzda. Tento specifický druh zákonného zastoupení je vykonáván nad běžný rámec vlastní činnosti. I vzhledem k tomu je zastupování, i když je zástupce oprávněn vykonávat veškerou činnost v plném rozsahu, omezeno na úkony, které nesnesou odkladu. Po dobu trvání zastoupení notář pozbývá oprávnění k výkonu své činnosti a svou činnost nemůže vykonávat.

³⁹ BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 81.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, č.j. 25 Cdo 2797/2000. Salvia Kraken - fulltextové prohledávání judikatury [online]. Copyright © [cit. 05.01.2021]. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/25Cdo2797/2000>

⁴⁰ Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád) § 15

Pokud by došlo k situaci, že byl notář odvolán nebo pokud zemře, je vzhledem k tomu, že se jedná o nevratný stav nezbytné nové obsazení notářského úřadu. Náhradník notáře tedy není dočasným zástupcem, ale zajišťuje výkon činnosti v rámci úřadu, dokud není úřad nově obsazen. Náhradník je ustanoven z řad notářů rozhodnutím příslušné notářské komory opět na bázi neodkladného opatření. Podle úpravy pro náhradníka je postupováno i v případě pozastavení činnosti notáře, ačkoliv se jedná o stav, který není nevratný. Předpokladem pro výkon činnosti náhradníkem je dle notářského řádu uzavření smlouvy o pojištění za újmu, které je však vázáno na konkrétního notáře, a proto není nezbytné, aby náhradník uzavíral další pojistnou smlouvu, kterou již musí, jako notář mít. Rozdíl oproti zastoupení je v tom, že náhradník vykonává činnost notáře svým jménem a používá své úřední razítko. Tato činnost se opět týká pouze úkonů, které nesnesou odkladu.⁴¹

2.7. Pracovníci notáře

Zaměstnanci notáře jsou notářským řádem označeni jako pracovníci notáře. Postavení těchto pracovníků je upraveno v oddílu třetím notářského řádu. Tito pracovníci jsou pověřováni určitými úkony v rámci činnosti notáře a jejich činnost se dle §27 notářského řádu přímo označuje za činnost notáře. Notář nese za úkony těchto pracovníků plnou zodpovědnost. Pracovníci se při výkonu této činnosti vždy podepisují svým jménem a používají úřední razítko notáře, kterým byli pověřeni. Pracovníci notáře se dělí dle dosaženého vzdělání a praxe.

2.7.1. Notářský koncipient

Notářský koncipient je jedním z možných pracovníků notáře. Dle tohoto zákona je notářským koncipientem osoba, která je zapsána v seznamu notářských koncipientů, který je veden notářskou komorou, v jejímž obvodu má notář, u kterého je koncipient v pracovním poměru, sídlo. S legislativní zkratkou koncipient jsou dle §18 notářského řádu spojeny formální náležitosti, které jsou vyžadovány od osob před zápisem do seznamu koncipientů. Tyto

⁴¹ BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 98-104.

předpoklady jsou téměř totožné, jako požadavky vyjmenované v §7, které jsou kladeny na samotného notáře. Aby se osoba mohla stát koncipientem a provádět úkony v rámci činnosti notáře, musí být státním občanem členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace (viz, problematika státního občanství v kapitole Předpoklady pro jmenování notářem). Též musí být splněn předpoklad dosažení vysokoškolského vzdělání, osoba musí být plně svéprávná a bezúhonná. Jediným rozdílem je požadavek existence pracovního poměru, založeného pracovní smlouvou (dle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce) na pozici notářského koncipienta u konkrétního notáře. Obsahem pracovního poměru koncipienta a týdenní pracovní dobou se notářský řád jinak nezabývá, analogicky lze použít zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii. Osoba, která splňuje požadované předpoklady má právo být na základě vlastní žádosti zapsána do 2 měsíců do seznamu notářských koncipientů. Po úspěšném zápisu do seznamu koncipientů, o kterém se vyzumívá též notář může být koncipient dle §19 notářského řádu pověřen prováděním určitých úkonů v rámci notářské činnosti. Pověření je písemné, formou pověřovací listiny, která obsahuje přesný výčet činností, ke kterým se osoba pověřuje. Další otázky, týkající se pověření a pověřovací listiny, která se předává příslušné notářské komoře a zakládá do osobního spisu koncipienta, jsou upraveny v §5 kancelářského řádu (notářského). V zákonem stanovených případech (§20 notářského řádu) lze osobu ze seznamu notářských koncipientů vyškrtnout.⁴²

2.7.2. Notářský kandidát

Notářský kandidát je další osobou, která může být dle notářského řádu pracovníkem notáře. Ustanovení notářského řádu, týkající se notářského kandidáta navazují na předešlá ustanovení vztahující se ke koncipientovi. Jedná se však o osobu, která již dosáhla vyššího profesního stupně a je tedy zapsána v seznamu notářských kandidátů vedených komorou. Pro zapsání do tohoto seznamu musí plnit předpoklady, které jsou požadovány pro pozici notářského koncipienta, dle již zmíněného §18. K těmto předpokladům přibyl navíc požadavek alespoň tříleté notářské praxe a požadavek úspěšného složení notářské zkoušky. Podoba

⁴² BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 104-113.

Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii § 37

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce § 79

notářské zkoušky je upravena ve zkušebním řádu, vydaným notářskou komorou. Má 2 části, písemnou a ústní, přičemž každá se koná v jiném dni. Zkouška je skládána před pětičlennou zkušební komisí, která je jmenována komorou. Zákon nevyklučuje možnost zapsat do seznamu kandidáta, který nebyl notářským koncipientem. Na základě §23 notářského řádu může být notářský kandidát taktéž pověřen prováděním úkonů v rámci notářské činnosti. Kandidáta lze z principu pověřit stejnou činností, jako koncipienta. Oproti koncipientovi je však možnost pověření širší. Stěžejním rozdílem je, že notářský kandidát může sepisovat některé notářské zápisy. Z těch musí být patrné, že byly sepsány kandidátem jménem notáře, který jej pověřil. Obsahové náležitosti pověřovací listiny a nakládání s ní je totožné, jako u notářského koncipienta. Jak již bylo lehce nastíněno v jedné z předchozích kapitol, notářský kandidát může být po složení notářské zkoušky ustanoven notářskou komorou po návrhu notáře jeho zástupcem. „Podle ustanovení § 24 not. ř. může notářská komora notáři ustanovit pouze jednoho zástupce“⁴³, jelikož osobní výkon notářské činnosti notářem lze přenést opět pouze na jednoho pracovníka. S výjimkou činnosti notáře, jako insolvenčního správce může kandidát zastupovat notáře v prakticky celém rozsahu jeho činnosti. Kandidát může být opět ze seznamu vyškrtnut, přičemž podmínky jsou téměř totožné, jako u koncipienta v §20.⁴⁴

2.7.3. Další pracovníci notáře

Kromě koncipientů a kandidátů může mít notář v pracovním poměru i další pracovníky. Těmi mohou být dle §26 notářského řádu a §4 kancelářského řádu osoby, které vykonávají kancelářské práce. Takový zaměstnanec je označován, jako kancelářský pracovník a může být pověřen pouze administrativou, přípravnými a dílčími úkony v rámci činnosti notáře. Druhá skupina pracovníků dle těchto ustanovení je označována pojmem notářský tajemník. Rozdíl

⁴³ Usnesení prezidia Notářské komory České republiky z 20. 9. 2000, č. P11/2000, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 15.01.2021]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/data/predpisy/vnitri-predpisy/vykladova-stanoviska/015.pdf>

⁴⁴ BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 113-122.

Zkušební řád, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 15.01.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/predpisy/Zkusebni_rad.pdf

Výkladové stanovisko VS 6/2006 z 13. 12. 2006, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 15.01.2021]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/data/predpisy/vnitri-predpisy/vykladova-stanoviska/017.pdf>

mezi notářským tajemníkem a kancelářským pracovníkem je, že tajemník úspěšně složil příslušnou kvalifikační zkoušku. K této zkoušce pořádané notářskou komorou může být pracovník notáře připuštěn po jednom roce trvání pracovního poměru u notáře. Do této doby lze započítat i zaměstnanecký poměr v jiné z právnických profesí. Na základě této zkoušky může být notářský tajemník pověřen prováděním stejných úkonů, jako notářský koncipient s výjimkou úkonů v §3 odst. 1 notářského řádu, kam se řadí právní pomoc. Pověření dalších pracovníků je opět písemné a řídí se §5 kancelářského řádu (notářského).⁴⁵

2.8. Notářská samospráva

Notářství v České republice je založeno na principu povinného členství notářů v samosprávných orgánech, tedy notářských komorách. Tuzemská notářská samospráva je tvořena 2 stupni orgánů, kdy základní stupeň je tvořen notářskými komorami organizovanými na územním principu, nad kterými stojí notářská komora České republiky. Z hlediska územní organizace notářských komor je aplikována koncepce územní organizace krajských soudů, jelikož je činnost notáře s činností soudu provázána. Proto došlo v roce 1993 k vytvoření notářských komor v obvodech krajských soudů, které mají dle přílohy č. 2 k zákonu č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích sídla v Praze, Českých Budějovicích, Plzni, Ústí nad Labem, Hradci Králové, Brně a Ostravě. Samostatná komora byla vytvořena též pro hlavní město Prahu, v obvodu městského soudu v Praze. S funkcí notáře je členství v notářské komoře spojeno automaticky, jelikož vzniká přímo ze zákona v momentě jmenování notářem. Naproti tomu odvoláním, případně smrtí toto členství zaniká. Účelem existence této samosprávy je zajištění nezávislosti notáře, např. na státu a jeho aparátu, což je jeden ze základních principů notářství. Notářské komory též dbají, prostřednictvím různé organizační, evidenční, vzdělávací a kontrolní činnosti, na zajištění potřebné úrovně notářské činnosti co do kvality, kvantity či etiky, a i k dosažení tohoto účelu musí být členství povinné. Notářské komory jsou právnické

⁴⁵ BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 122-124.

osoby veřejného práva, tedy veřejnoprávní korporace zřízené ze zákona. Povinností členů je platit členské příspěvky.⁴⁶

Kromě §29 a následujících notářského řádu je problematika notářské samosprávy podrobněji upravena též v Organizačním řádu notářské komory ČR a notářských komor. Notářské komory jsou tvořeny soustavou orgánů dle principu korporací. Vrcholným orgánem je kolegium, dále zde máme výkonné orgány, kterými jsou prezident (plus viceprezident) a prezidium a také kontrolní orgán, kterým je revizní komise. Kolegium je tvořeno všemi notáři v příslušném obvodu komory a jeho jednání a rozhodování je založeno na přímé účasti všech členů. Účastnit se mohou i kandidáti, kterým však nenáleží rozhodovací pravomoc. Notář může být v případech své nepřítomnosti při jednání a hlasování kolegia zastoupen zmocněncem, kterým může být pouze notář. Mezi pravomoci kolegia zákon řadí např. volbu ostatních orgánů notářské komory a následnou kontrolu jejich činnosti. Kolegium též určuje výši členských příspěvků, podle kterých je následně tvořen i rozpočet komory. Prezidium je kolektivním orgánem, který je tvořen 5 až 9 členy. Zákon stanovuje v §32 demonstrativní výčet jeho pravomocí. Řadí se mezi ně např. svolávání kolegia, a to minimálně jednou ročně. Prezidium též vede seznamy notářů a dále seznamy koncipientů, kandidátů a ostatních pracovníků notáře působícího v obvodu komory. Za výkonný orgán prezidia lze považovat Prezidenta, který je společně s viceprezidentem, který jej zastupuje, volen kolegiem z členů prezidia. Jeho činností dochází k realizaci rozhodnutí prezidia navenek a notářská komora je jeho prostřednictvím navenek zastoupena. Revizní komise, jakožto kontrolní orgán notářské komory dohlíží na hospodaření komory, ale také na plnění usnesení kolegia, které se vztahují k činnosti notářské samosprávy.⁴⁷

Druhým stupněm, který tvoří notářskou samosprávu je Notářská komora České republiky. Jejím úkolem je především reprezentace notářského stavu, řešení koncepčních

⁴⁶ Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích)

BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 127-130.

Organizační řád notářské komory České republiky a notářských komor, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 16.01.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/predpisy/Organizacni_rad.pdf

⁴⁷ BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 131-144.

záležitostí, tvorba stavovských předpisů, kárné pravomoci atd. Komora (legislativní zkratka) je řádným členem Mezinárodní unie latinského notářství, zkráceně UINL, která sdružuje notářské reprezentace států, kde je využíván právní systém kontinentálního typu. Na evropské úrovni je komora členem Konference notářství Evropské unie, zkráceně CNUE nebo regionálního sdružení Hexagonála. Tato mezinárodní reprezentace je velmi důležitá, těžiště činnosti komory je však v tuzemsku. Jak již bylo zmíněno, Notářská komora ČR byla zřízena ze zákona v roce 1993, jako právnická osoba veřejného práva, jejímž smyslem není podnikání. Je založena na principu zastupitelské demokracie a jejími členy jsou jednotlivé regionální notářské komory. Stejně jako u regionálních komor, i zde jsou zdrojem příjmů především členské příspěvky, případně dary a jiné příjmy, které však nejsou spojeny s podnikáním dle §420 občanského zákoníku. Za tyto jiné příjmy jsou označovány příjmy za poskytování informací a sdělení z rejstříků a evidencí a také náhrada hotových výdajů vynaložených na správu evidencí.⁴⁸

Notářská komora ČR byla dle §35a notářského řádu pověřena vedením a provozem:

- Evidence právních jednání pro případ smrti = Závěti, dovětky, dědické smlouvy, prohlášení o vydědění atd.
- Evidence listin o manželském a majetkovém režimu = Smlouvy manželů či snoubenců a majetkovém režimu, dohody o změně smlouveného režimu atd.
- Seznam prohlášení o určení opatrovníka = Prohlášení o určení opatrovníka ve formě notářského zápisu atd.
- Seznam listin o manželském majetkovém režimu = Notářské zápisy o smlouvách manželů nebo snoubenců o manželském majetkovém režimu atd.
- Rejstřík zástav

⁴⁸ Mezinárodní unie notářství. Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 18.01.2021]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/mezinarodni-agendy/UINL>

Rada notářství Evropské unie. Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 18.01.2021]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/mezinarodni-agendy/CNUE>

Hexagonála. Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 18.01.2021]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/mezinarodni-agendy/hexagonala>

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 145-150.

Tyto evidence a rejstříky jsou vedeny v Centrálním evidenčním systému komory druhé verze, zkráceně CIS2. Zápis údajů provádí pomocí dálkového přístupu notář.⁴⁹

Notářská komora ČR je také tvořena orgány, které jsou obdobou orgánů regionálních komor. Nejvyšším orgánem (i v systému notářské samosprávy) je dle §37 notářského řádu sněm, který je tvořen delegáty a prezidenty. Řídícím a výkonným orgánem je dle §38 prezidium komory, které má 13 členů. Jeho členy jsou ze zákona prezidenti jednotlivých regionálních notářských komor, dále prezident, viceprezident a jiní členové, kteří jsou členy na základě volby sněmu. Lze říci, že do působnosti prezidia spadá veškerá působnost, která není vyhrazena ostatním orgánům komory. Dle §21 organizačního řádu zřizuje prezidium stálé komise, jakožto poradní orgány pro plnění úkolů. Spadá sem např. komise legislativní, mezinárodní, komise pro vzdělávání či dohled. Tyto komise jsou tvořeny z řad notářů, ale i kandidátů, koncipientů a jiných osob. Komora je navenek zastupována prezidentem, který jakožto další orgán jedná jejím jménem. Prezident může být zastoupen viceprezidentem. Kontrolním orgánem je opět revizní komise. Orgány Notářské komory ČR jsou ještě doplněny o kárnou komisi, která působí v oblasti kárného řízení. Kárnou komisi tvoří předseda a další 4 členové.⁵⁰

Volby do všech orgánů regionálních notářských komor a do orgánů Notářské komory České republiky jsou kromě §42 notářského řádu též podrobněji upraveny ve volebním řádu orgánů notářské samosprávy vydaným Ministerstvem spravedlnosti.⁵¹

⁴⁹ Evidence právních jednání pro případ smrti, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 19.01.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_173-evidence-pravnich-jednani-pro-pripad-smrti

BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 151-216.

⁵⁰ BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 217-232.

⁵¹ Volební řád orgánů notářské samosprávy, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 19.01.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/predpisy/Volebni_rad.pdf

3. Činnost notáře

Zákon zavádí pojem „notářská činnost“, jako legislativní zkratku, přičemž tato činnost tvoří samotné notářství. Za notářskou činnost lze považovat činnost vykonávanou notářem v rozsahu, ve kterém mu byla svěřena zákonodárcem. Rozsah této činnosti se může v jednotlivých zemích lišit, tudíž je pro lepší orientaci tato činnost členěna na notářskou činnost v užším a širším slova smyslu. Do první skupiny činností v užším smyslu lze řadit činnost listinnou, tedy vydávání osvědčení a provádění ověření. Jedná se o činnost, při které notář plní určitým způsobem úkoly státu a úkony, které jsou výstupem této činnosti mají veřejný charakter. Na základě toho lze tuto činnost považovat za činnost solemnizační a verifikační. Notář v této skupině činností působí, jako veřejný úředník s charakterem funkcionáře. Mezi činnost notáře v širším slova smyslu bývá řazena činnost obsahující soudní či správní prvek. Rozsah této činnosti je v různých státech odlišný, čím může být určen i význam notářské profese v jednotlivých státech. V České republice spadá do této skupiny činností notáře především řízení o pozůstalosti. Činnost notáře, míra její důležitosti a její význam z hlediska naplňování obsahu notářství je rozdílný. V případě základní činnosti notáře však může docházet k prolínání a vzájemnému doplňování této činnosti.

Notář je při výkonu své činnosti vázán určitými principy a zásadami. Ty vyplývají přímo ze zákona, případně z celé materiální stránky právních předpisů. Jeden ze základních principů, kterým je princip prevence můžeme dovozovat z již zmíněné základní úlohy a poslání notáře, kterým je předcházení sporů. „*Již stará italská definice Carneluttiho uváděla, že soudce soudí advokát hájí a notář má předcházeti.*“⁵² V případě, že ke sporu dojde, notář zároveň usnadňuje jejich řešení prostřednictvím přípravy dokumentů, které osvědčují právní jednání. Současně dbá na zajištění právní jistoty. Další princip, který je patrný v celé činnosti notáře je princip poučovací a poradenský s tím, že notář by se neměl při dodržování tohoto principu držet pouze otázek týkajících se jeho činnosti. Dalším významným principem je princip etiky. Ač se tento princip může jevit jako stěžejní, není v zákoně zakotven. Celkový charakter notářské činnosti dodržování tohoto principu vyžaduje i vzhledem k zajištění poslání notářské činnosti a předně k možnosti být notářem jmenován. Naproti tomu zásadou, kterou nalezneme přímo v zákoně č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti, konkrétně v §2 je zásada nestrannosti. Tato zásada je

⁵² SCHELLE, Karel a Ilona SCHELLEOVÁ. Právní služba: advokacie, notářství, patentoví zástupci, daňoví poradci, soukromí soudní exekutoři. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-51-3, str. 33-34.

klíčová pro celou činnost notáře a notářství jako takové je na ní založeno. Notářství a notářská činnost tak nemůže být svěřena a vykonávána subjekty, které nejsou schopny se touto zásadou řídit. Z těchto všech principů a zásad vyplývá též potřebný základní princip notářské činnosti, kterým je důvěra veřejnosti v notáře a notářské úřady.⁵³

K tomu, aby byla činnost notáře vykonávána nestranně a nezávisle a zároveň aby si byli účastníci před notářem rovni, slouží zákonná zásada úplatnosti. Dle §5 notářského řádu tak vykonává notář svoji činnost pouze za úplatu a při výkonu této činnosti je nezávislý. „*Notář je povinen pracovat za odměnu, avšak výše a způsob určení této odměny jsou předem pevně stanoveny obecně závazným právním předpisem.*“⁵⁴ Další zárukou nezávislosti a nestrannosti této činnosti je skutečnost, že činnost notáře není slučitelná s jinou výdělečnou činností. Výjimkou je pouze správa vlastního majetku, vědecká, publikační, pedagogická nebo umělecká činnost atd.⁵⁵

3.1. Sepisování notářských zápisů

Stěžejní činností notářů, prostřednictvím které naplno vykonávají svou roli v právním řádu České republiky je nepochybně sepisování veřejných listin o právních jednáních. Tato činnost „*patří mezi notářské činnosti, které můžeme označit jako „par excellence”.*“⁵⁶ Do značné míry to může souviset s historickým vývojem této profese, protože, jak již bylo zmíněno

⁵³ BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 49-50.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, č.j. 7 Tdo 1154/2012 ze dne 3. 10. 2012. Zákony pro lidi - Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 23.01.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nscr/7-tdo-1154-2012>

SCHELLE, Karel a Ilona SCHELLEOVÁ. Právní služba: advokacie, notářství, patentoví zástupci, daňoví poradci, soukromí soudní exekutoři. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-51-3, str. 33-34.

⁵⁴ BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 51.

⁵⁵ TOMANČÁKOVÁ, B. Notář a ochrana spotřebitele v České republice. Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 23.01.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/2009_1.pdf

⁵⁶ SCHELLE, Karel a Ilona SCHELLEOVÁ. Právní služba: advokacie, notářství, patentoví zástupci, daňoví poradci, soukromí soudní exekutoři. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-51-3, str. 40.

v předešlých kapitolách, je tato činnost s notářstvím spojena od dob dávno minulých. Během tohoto vývoje dosáhla tato činnost a notářství samotné značné důvěry občanů, která se odvíjí od nestrannosti a odbornosti, jakožto základních atributů notářské činnosti. Jedná se o činnost jejímž hlavním smyslem je předcházení sporům, čímž naplňuje též již zmíněnou hlavní úlohu notářství. Notář představuje v této oblasti nezastupitelnou osobu, která je v kontinentální právní úpravě zástupcem nestranné notářské instituce, která je povolána k sepisování veřejných listin. Pokud určité právní jednání vyžaduje formu veřejné listiny, rozumí se jí dle §3026 odst. 2, občanského zákoníku nebo dle §776 odst. 2, zákona o obchodních korporacích notářský zápis.

Notář při tvorbě notářských zápisů nepředstavuje pouhého garanta formálních náležitostí jím vytvořené veřejné listiny. Během této své činnosti také dbá na preventivní kontrolu platnosti právního jednání, ke kterému se notářský zápis váže. Notář poskytuje osobám, které jsou účastníky právního jednání, nestranné právní poučení, na což navazuje odborná formulace projevů jejich vůle, v notářem vytvořené kvalifikované formě. Ze své funkce je notář nadán na takto vyhotovené notářské zápisy přenést veřejnou víru a jistým způsobem je verifikovat. Díky tomu je veřejná listina tím, čím má být, tedy listinou nadanou veřejnou vírou.⁵⁷

Tuzemská právní úprava bývá ve vztahu k veřejným listinám označována za nedůslednou, díky čemuž nedochází k plnému využití jejich potenciálu a jejich využití v praxi pokulhává. Formu notářského zápisu, jakožto veřejné listiny však tuzemský právní řád v řadě případů vyžaduje. Občanský zákoník vyžaduje veřejnou listinu, a tedy i notářský zápis např. v případě založení nadace na základě nadační listiny (§309), u smlouvy o manželském majetkovém režimu (§716) a u ujednání o odkladu zrušení spoluvlastnictví (§1154). Obligatorní jsou notářské zápisy také u zakládání společenství vlastníků dle §1200, jelikož stanovy musí mít formu veřejné listiny, u svěřenských fondů (§1452) nebo u některých zástav. Tvorba notářských zápisů je též neodmyslitelně spjata s dědickým právem, kdy je veřejná listina obligatorní např. u povolání správce pozůstalosti (§1556) nebo u dědické smlouvy (§1582). Notář musí být osobou, která se dokonale orientuje v obchodním právu, jelikož formu notářského zápisu vyžaduje v mnoha případech také zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech. *„Z hlediska ochrany soukromých zájmů však veřejné listiny*

⁵⁷ BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 17.

*nabízejí vyšší důkazní sílu a tím i sníženou zpochybnitelnost oproti listinám soukromým.*⁵⁸ Proto je žádoucí, aby osoby využívaly veřejných listin i v případech, kdy to není vyžadováno, např. u transakcí s nemovitostmi.⁵⁹

Samotnému sepisování notářských zápisů se věnuje část šestá notářského řádu, která v §62 až §71c upravuje přísná pravidla jejich sepisování a náležitosti, které každý notářský zápis musí mít. Aby mohla být listina sepsaná notářem považována za notářský zápis o právním jednání, musí kromě obecných požadavků (např. sepsání listiny v českém jazyce dle §58) kladených na notářské listiny obsahovat také místo, den, měsíc a rok právního jednání (v praxi se jedná o datum vyhotovení notářského zápisu a místo jeho podpisu účastníky), dále údaje o totožnosti a sídle notáře společně s údaji o totožnosti účastníků a jiných osob, která se musí prokazovat předložením úředního průkazu. V případě právnické osoby musí být prokázána její existence. Údaj o prokázání totožnosti se z důvodu posílení důkazní síly listiny, ač se to může zdát za nadbytečné, též uvádí. Další obligatorní náležitostí je prohlášení účastníků, že jsou způsobilí samostatně právně jednat. Hlavní částí notářského zápisu je obsah samotného právního jednání, kde po poučení a zjištění vůle účastníků notář uvádí projevy vůle účastníků v odpovídajícím vyjádření. Tento koncept je následně nutné schválit účastníky, přičemž takto zformulovaný projev se po jeho přečtení a schválení stává jejich právním jednáním. Údaj o schválení notářského zápisu je taktéž obligatorní náležitostí. Po schválení následuje podpis notářského zápisu. Samotný podpis všech účastníků je nezbytnou náležitostí, bez které nelze sepsanou listinu považovat za notářský zápis a právní jednání jako takové nelze považovat za učiněné. Je-li notářský zápis podepsán všemi účastníky, podepisuje jej též notář. Ke svému podpisu též připojí otisk svého úředního razítka. Notářské zápisy o některých právních jednáních musí obsahovat též jiné další náležitosti, které však může stanovit pouze notářský řád. Z judikatury vyplývá, že *„chybějí-li u písemnosti sepsované notářem formou notářského zápisu takové náležitosti, bez nichž by nebylo možné rozeznat formu notářského zápisu, účastníky nebo další osoby zúčastněné na úkonu, nebo takové náležitosti, které jsou nezbytnou náležitostí notářského zápisu, nelze tuto písemnost považovat za notářský zápis, a tedy za*

⁵⁸ Veřejné listiny a jejich důkazní síla, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 24.01.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_154-verejne-listiny-a-jejich-dukazni-sila

⁵⁹ Kdy je nutné a kdy vhodné navštívit notáře, Právní rádce [online]. Copyright © [cit. 24.01.2021]. Dostupné z: <https://pravniradce.ihned.cz/c1-31790040-kdy-je-nutne-a-kdy-vhodne-navstivit-notare>

veřejnou listinu. ⁶⁰ Notářský řád dále stanovuje, že je-li účastníkem osoba, která neumí nebo nemůže číst a psát a nemůže se s obsahem seznámit pomocí přístrojů nebo speciálních pomůcek, může být notářský zápis sepsán notářem pouze pokud jsou u úkonu přítomni 2 svědci. Pokud je účastník kromě toho ještě neslyšící či němý, musí být u úkonu přítomný též důvěrník, který se s účastníkem umí dorozumět. Pokud je při sepisování notářského zápisu nezbytná přítomnost těchto osob, musí být zápis opatřen doložkou, která obsahuje prohlášení o jejich přítomnosti.⁶¹

Notářský řád zvlášť rozeznává notářské zápisy, které mají sloužit jako podklad pro zápis práv nebo skutečností, které se zapisují do veřejného seznamu nebo veřejného rejstříku. U tohoto druhu notářského zápisu je posílena úloha notáře, jelikož je vyžadována další náležitost, kterou je vyjádření notáře o předpokladech pro sepsání notářského zápisu. Vyjádření se týká úkonů, které jsou prováděny a zkoumá, zda byly naplněny předpoklady, které vydání dokumentu podmiňují, jako např. soulad s právními předpisy či doložení potřebných dokumentů. Pokud nejsou tyto podmínky splněny, vyrozumí o tom notář klienta. Tento druh notářského zápisu má být vyšší úrovní, která umožňuje zápis skutečností, které se při samotném zápisu do seznamu nebo rejstříku jež nepřezkoumávají. Může se jednat o:

- Notářský zápis pro zápis do katastru nemovitostí
- Notářský zápis pro zápis do seznamu listin o manželském majetkovém režimu⁶²

Samostatnou kategorií jsou též tzv. Notářské zápisy se svolením k vykonatelnosti. Tento notářský zápis slouží jako titul pro výkon rozhodnutí, kdy „*notářský zápis, ve kterém povinný svolí k přímé vykonatelnosti, lze tedy podle tohoto zápisu nařídit a provést výkon rozhodnutí nebo exekuci, představuje efektivní způsob zajištění zaplacení pohledávky bez dalších soudních*

⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, č.j. 21 Cdo 4566/2007, ze dne 6. 10. 2006. Zákony pro lidi - Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 12.03.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nscr/21-cdo-4566-2007>

⁶¹ SCHELLE, Karel a Ilona SCHELLEOVÁ. Právní služba: advokacie, notářství, patentoví zástupci, daňoví poradci, soukromí soudní exekutoři. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-51-3, str. 40-44.

Náležitosti notářského zápisu, Rozhodnutí (Rc) č. 4 Cz 34/76. ASPI | Wolters Kluwer ČR, a. s. [online]. Copyright © [cit. 24.01.2021]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/81/0/2/JUD%253A//JUD1942CZ>

⁶² BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 343-362.

řízení.⁶³“ Dlužník se zavazuje, že řádně a včas splní svůj dluh vůči věřiteli. Pokud se tak nestane, může věřitel okamžitě využít služeb soudního exekutora k exekuci majetku dlužníka, aniž by muselo probíhat další soudní řízení. Exekučním titulem je notářský zápis se svolením k vykonatelnosti i dle usnesení Nejvyššího soudu, pokud je v něm obsažena dohoda osoby oprávněné ze závazkového právního vztahu s osobou ze závazkového právního vztahu povinnou. V této dohodě musí být přesně individualizovány oprávněné a povinné osoby, dále z ní musí být patrný právní důvod plnění, předmět a doba plnění a skutečnost, že povinný svolil k vykonatelnosti. Od roku 2009 se notářské zápisy se svolením k vykonatelnosti dělí na několik typů.⁶⁴

Prvním z nich je notářský zápis o dvou či vícestranném právním jednání, kterým se závazkový právní vztah zakládá (§71 odst. 1). Inspirací pro tuto úpravu se stala úprava německá, kde je stěžejním předpokladem právě svolení dlužníka k vykonatelnosti, které musí být výslovně obsaženo v textu notářského zápisu. Jelikož tento notářský zápis nahrazuje rozsudek soudu v nalézacím řízení, je kladen velký důraz i na splnění formálních náležitostí uvedených v §63. Svolení zavázaného účastníka se pojí s možností provést exekuci v případě, že své povinnosti řádně a včas nesplní. Svolení k vykonatelnosti je jednostranným právním jednáním dlužníka vůči věřiteli, které nelze díky notářskému zápisu jednostranně odvolat.

V §71 odst. 2 je upraven druhý typ notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti, který obsahuje jednostranné právní jednání, kterým je uznán dluh. Narozdíl od předchozího typu nemusí být osoba věřitele přítomna, jelikož není účastníkem notářského zápisu. Kromě již zmíněných náležitostí, jako je např. výše dluhu a splatnost, musí tento typ notářského zápisu zvlášť obsahovat označení právního důvodu dluhu, označení věřitele a povinnost účastníka zaplatit dluh ve stanovené lhůtě. Uznání dluhu v tomto případě zakládá vyvratitelnou právní domněnku, že dluh v době jeho uznání trvá a nelze tedy uznat dluh, který teprve za určité podmínky vznikne. Lze uznat dluh splatný i nesplatný.⁶⁵

⁶³ Notářské zápisy se svolením k vykonatelnosti. Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 25.01.2021]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/sluzby/notarske-zapisy-se-svolenim-k-vykonatelnosti>

⁶⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, č.j. 21 Cdo 2020/98, ze dne 14. 4. 1999. Salvia Kraken - fulltextové prohledávání judikatury [online]. Copyright © [cit. 25.01.2021]. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/21Cdo2020/98>

⁶⁵ BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 363-365.

Třetím typem notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti je dle §71b notářský zápis o dohodě jako exekučním titulu. Tento druh notářského zápisu nemá hmotněprávní povahu, je koncipován, jako následná procesní dohoda subjektů závazkového právního poměru a nelze jím tedy založit závazkový právní poměr. Jelikož se jedná o procesní dohodu, upravuje notářský řád zvlášť v odst. 2, tohoto ustanovení její náležitosti. „Nespornou výhodou tohoto druhu notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti je jeho využití pro jiné než peněžité pohledávky. Procesní dohoda se svolením k vykonatelnosti totiž může obsahovat svolení dlužníka k vykonatelnosti, aby byl podle notářského zápisu nařízen a proveden výkon rozhodnutí (vedena exekuce) vyklizením, odebráním věci, rozdělením společné věci nebo provedením prací a výkonů. Tím se zásadně odlišuje od předchozích druhů notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti a nabízí širší možnosti využití pro věřitele a dlužníky.“⁶⁶

Notářské zápisy se svolením k vykonatelnosti mohou být dle §71c, za určitých podmínek vyplývajících z předpisů Evropského parlamentu, potvrzeny jako evropský exekuční titul.⁶⁷

3.2. Osvědčování právně významných skutečností a prohlášení

Druhou, neméně významnou základní notářskou činností je osvědčování právně významných skutečností a prohlášení. Hlavním účelem této činnosti je taktéž předcházení sporům, přičemž notář již není během této činnosti právním rádčem a osobou, která tvoří formulace projevů vůle. Tyto úkony jsou totiž založeny na zaznamenávání skutečností, které nastaly, zaznamenání prohlášení, které byly učiněny anebo zaznamenání stavu věci. Takto zaznamenané skutečnosti musí mít vypovídající formu, aby bylo i v budoucnu možné zjistit, zda, kdy a jaká skutečnost nastala, kdy a o čem bylo učiněno prohlášení nebo v jakém stavu a

⁶⁶ Notářský zápis se svolením k vykonatelnosti jako exekuční titul - část I.. Právní prostor [online]. Copyright © 1999 [cit. 27.01.2021]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/notarsky-zapis-se-svolenim-k-vykonatelnosti-jako-exekucni-titul-cast-i>

⁶⁷ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky. EUR-Lex — Access to European Union law [online]. Copyright © 1999 [cit. 27.01.2021]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32004R0805>

místě se nacházel určitá věc. Proto je i zde vyžadováno vyhotovení veřejné listiny (ověřovací doložka). Notář však, s výjimkou osvědčování rozhodnutí orgánů právnické osoby, „*nedozírá na to, zda je obsah nastalé skutečnosti nebo učiněného prohlášení v souladu s právním řádem.*“⁶⁸ Osvědčení může v některých případech sloužit i jako prostředek napomáhající řešení sporů, jelikož osvědčování může disponovat i určitými důkazními možnostmi a může prokazovat určitá práva. Dle občanského soudního řádu, konkrétně §78a je osvědčení zvláštním institutem, kterým je možné zajistit důkaz i před zahájením řízení před soudem. Podmínkou je, aby skutečnost nebo prohlášení, kterou notář takto osvědčuje byla právně významná a byla tedy schopná způsobovat právní následky. Osvědčování a prohlášení upravuje §72 a následující notářského řádu. Hned v úvodu tohoto oddílu zákon uvádí demonstrativní výčet jednotlivých druhů osvědčení. Je tedy možné, aby notář prováděl dle potřeby i osvědčení jiná, upravená např. zvláštním zákonem.⁶⁹

Vidimace (legislativní zkratka), jakožto jeden z nejčastěji využívaných způsobů osvědčování, je samostatně upravena v §73. Jedná se o úkon spočívající v ověření shody opisu nebo fotokopie s listinou. Opis, což je další legislativní zkratka musí doslovně souhlasit s původní listinou. Tato listina nemusí být vyhotovena pouze notářem, může se jednat o listinu předloženou klientem. Zároveň není vůbec podstatné, zda se jedná o listinu veřejnou či soukromou, o prvopis, již provedený opis nebo ověřený opis. Jediným předpokladem je, že listina nesmí být v elektronické podobě. Aby mohl notář provést vidimaci listin, musí mít možnost posoudit jejich obsah. Nesplňuje-li listina základní požadavky, které jsou uvedeny v odst. 2, může notář odmítnout provedení úkonu. Důvodem odmítnutí může být např. zjevná protiprávnost obsahu listiny nebo též cizí jazyk listiny, který ověřující osoba neovládá. V tomto případě je za účelem ověření vyžadován překlad do českého jazyka. Vidimovat nelze též listiny, jejich jedinečnost nelze opisem nahradit (např. průkaz totožnosti). Vidimace se provádí neprodleně po posouzení listiny vyznačením ověřovací doložky, která má zákonné náležitosti. V doložce se např. uvádí, že opis doslovně souhlasí s listinou, z níž byl vyhotoven, údaj o počtech listů a archů, z nichž se skládá opis a listina, informace o tom, zda se jedná o částečný

⁶⁸ BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 376.

⁶⁹ BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 376-393.

či úplný opis, místo a datum vyhotovení doložky a také otisk úředního razítka notáře společně s podpisem ověřujícího.⁷⁰

Legalizace je dle §74 ověřením pravosti podpisu, případně jiného znamení ruky na předložené listině. Podpisem lze pro účely tohoto ustanovení chápat „*individuální tahy písma, které dostatečně označují identitu podpisujícího, jsou jedinečné, vyznačují se příslušnými charakteristickými znaky a jeví se jako podpis jména.*“⁷¹ Žadatelem o ověření musí být vždy ztotožněná osoba, která listinu podepsala. Existují 2 způsoby ověření podpisu. Prvním z nich je že notář ověřuje podpis na listině, kterou před ním osoba vlastnoručně podepsala. Druhým způsobem je zprostředkované ověření podpisu, který byl na listině již připojen a osoba jej následně prohlášením uznala za vlastní. Nelze ověřit samostatný podpis, který není spojen s listinou bez textu. Za obsah listiny notář opět neodpovídá, a v případě, že notář ani žádný jeho zaměstnanec neovládá jazyk, ve kterém je listina vyhotovena, vyzve žadatele o doplnění překladu. Pokud není překlad doplněn, notář odmítne provedení úkonu. Legalizace jsou evidovány v ověřovacích knihách. Samotná legalizace se provádí obdobně, jako vidimace, a to bezprostředním vyznačením ověřovací doložky, která obsahu požadované náležitosti. „*Je-li listina opatřena ověřovací doložkou notáře, která neobsahuje náležitosti předepsané ustanovením § 74 odst. 2 zákona č. 358/1992 Sb., nelze podpisy na ní uvedené považovat za ověřené ve smyslu ustanovení § 74 odst. 1 tohoto zákona. Takovou listinou nelze prokázat přechod práva nebo povinnosti podle ustanovení § 256 odst. 2 o. s. ř.*“⁷² Ověřovací doložka obsahuje běžné číslo ověřovací knihy, jméno, příjmení, bydliště, popřípadě místo pobytu a datum narození žadatele, údaj o tom, že byla totožnost žadatele prokázána, konstatování, že uvedená osoba listinu vlastnoručně před notářem podepsala nebo že uznala podpis na listině za

⁷⁰ Výkladové stanovisko, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 28.01.2021]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/data/predpisy/vnitri-predpisy/vykladova-standoviska/017.pdf>

Ověření shody opisu nebo kopie s listinou - vidimace. Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 28.01.2021]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/sluzby/overovani-a-vypisy-z-rejstriku/overeni-shody-opisu-nebo-kopie-s-listinou-vidimace>

⁷¹ SCHELLE, Karel a Ilona SCHELLEOVÁ. Právní služba: advokacie, notářství, patentoví zástupci, daňoví poradci, soukromí soudní exekutoři. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-51-3, str. 45.

⁷² Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, č.j. 2 Cdon 721/97, ze dne 29. 4. 1998. Veřejná listina. Legalizace podpisu notáře.. Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 28.01.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nscr/2-cdon-721-97>

vlastní, místo a datum vyhotovení doložky o ověření a taktéž opět otisk úředního razítka notáře společně s podpisem ověřujícího.⁷³

Složitější je ověřování listin, které mají být uznány v zahraničí. Vidimaci a legalizaci listin, které jsou určeny pro zahraniční styk musí vždy provádět pouze notář nebo notářský kandidát. Vždy je rozhodující ověřovací režim cílové země. Státy se mohou řídit Haagskou úmluvou o apostile, což zaručuje zjednodušený styk, pro který postačí tzv. apostila, která představuje jakýsi vyšší typ ověření. Státy, které se touto úmluvou neřídí budou vyžadovat tzv. Superlegalizaci, což je nejvyšší a nejnáročnější formou ověření listiny do zahraničí.⁷⁴

Vidimace a legalizace jsou úkony, které mohou na základě zákona č. 21/2006 Sb., o ověřování provádět kromě notáře i jiné subjekty, např. Ministerstvo vnitra, úřady či držitel poštovní licence.⁷⁵

Pakliže je o to notář požádán, může notář vystavit osvědčení o předložené listině. Toto osvědčení má opět formu ověřovací doložky, která je umístěna na tuto listinu a obsahuje datum a čas předložení listiny.

Osvědčení o rozhodnutích orgánů právnických osob a také o průběhu valných hromad, schůzí a jednání jiných orgánů provádí notář formou notářského zápisu. Průběh valných hromad je tímto způsobem zaznamenáván z důvodu zvýšení právní jistoty. Do notářského zápisu se uvádí místo a doba konání valné hromady, přijatá usnesení a jiné důležité skutečnosti. Notářský zápis je podepisován též předsedou valné hromady a 2 dalšími účastníky.

Osvědčení o tom, že je někdo naživu lze provést, pouze pokud tuto osobu notář osobně zná. Též je možné vydat osvědčení, pokud byla osoba ztotožněna dle §64 notářského řádu. Notář v zápisu uvede, že údaj, že konkrétní osobu viděl osobně a zároveň datum a hodinu, kdy se tak stalo.

⁷³ SCHELLE, Karel a Ilona SCHELLEOVÁ. Právní služba: advokacie, notářství, patentoví zástupci, daňoví poradci, soukromí soudní exekutoři. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-51-3, str. 43-46.

⁷⁴ Použití listin v zahraničí aneb není ověření jako ověření, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 28.01.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/vasi-notari/detail/239_612-pouziti-listin-v-zahranici-aneb-neni-overeni-jako-overeni

⁷⁵ BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 21.

Zákon č. 21/2006 Sb., o ověřování shody opisu nebo kopie s listinou a o ověřování pravosti podpisu

Notář též osvědčuje prohlášení osob, pokud s ním mají být spojeny určité právní účinky. Pokud žadatel chce, aby byla s prohlášením seznámena jiná osoba, musí být tento požadavek uveden v notářském zápisu. Tato jiná osoba bude s notářským zápisem následně seznámena, přičemž tato skutečnost se uvede v pokračování zápisu společně s odpovědí osoby (pouze pokud souhlasí a je ochotná zápis podepsat). Nelze-li osobu s notářským zápisem seznámit, může jí notář v určitých případech zaslat stejnopis.⁷⁶

Notář může dále provádět např.:

- Osvědčení o protestech směnek a jiných listin, které je třeba předložit k uplatnění práva
- Osvědčení o jiných skutkových dějích a stavu věci
- Osvědčení výstupů z informačního systému veřejné správy
- Autorizovanou konverzi dokumentů atd.⁷⁷

3.2.1. Stejnopisy, opisy, výpisy a potvrzení

Notářský řád v oddílu čtvrtém upravuje vydávání stejnopisů, opisů, výpisů a potvrzení. Notář je povinen ve sbírce notářských zápisů, dle dílu pátého, kancelářského řádu (notářského), trvale uchovávat jím vyhotovené notářské zápisy. Účelem je trvalá zjistitelnost jejich obsahu a následná možnost opakovaného vydávání stejnopisů. Dle §6 notářského řádu jsou tyto stejnopisy považovány, stejně jako samotné notářské zápisy, za veřejné listiny. Nestanoví-li zákon jinak (např. §91 odst. 2), lze stejnopis vydat z kteréhokoliv notářského zápisu. Jejich vydáváním může notář pověřit své zaměstnance. Stejnopisy se vždy vydávají účastníkům, případně jejich zástupcům, pokud s tím účastník souhlasí. Stejnopis lze vydat též právnímu nástupci účastníka, který prokáže právní zájem. Náležitosti stejnopisu jsou upraveny v §92. „*Stejnopis notářského zápisu obsahuje opis notářského zápisu a doložku, kterou se potvrzuje, že stejnopis notářského zápisu se doslovně shoduje s notářským zápisem.*“⁷⁸ Další formální

⁷⁶ SCHELLE, Karel a Ilona SCHELLEOVÁ. Právní služba: advokacie, notářství, patentoví zástupci, daňoví poradci, soukromí soudní exekutoři. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-51-3, str. 46-47.

⁷⁷ Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád) § 72

⁷⁸ Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád) § 92

požadavky jsou stanoveny i v kancelářském řádu a patří mezi ně např. nadpis stejnopis, datum vyhotovení stejnopisu, podpis osoby, která jej vyhotovila a otisk úředního razítka notáře.

Na zvláštní předpis se váže též možnost vydávání opisů a ověřených opisů notářských zápisů. Tímto zvláštním předpisem může být např. zákon o zvláštních řízeních soudních, konkrétně §142 odst. 2, který souvisí s vydáváním opisů notářských zápisů např. o pořízeních pro případ smrti, o prohlášeních o vydědění atd. Dle kancelářského řádu lze ověřené opisy vyhotovit též za účelem sepsání pokračování notářského zápisu. Vydání opisu je možné pouze pokud lze osobě, které o to žádá, vydat také stejnopis. Jiné osobě může být opis vydán pouze pokud souhlasí osoba, které lze vydat stejnopis.

Z notářského zápisu je možné vydat též výpis. „*Výpis z notářského zápisu se může týkat i jen některých samostatných právních jednání nebo jen některých skutečností uvedených v notářském zápisu anebo jen celého notářského zápisu bez jeho příloh nebo bez některé z nich.*“⁷⁹ Tyto části musí mít relativně samostatnou povahu, musí být od ostatních oddělitelné tak, aby nebyl zpochybněn obsah této listiny. Pro vydání výpisu se postupuje obdobně, jako při vydávání stejnopisu.

Notáři je též umožněno vydávat potvrzení o skutečnostech, které jsou známy z jeho spisů. Tato potvrzení by se měla týkat pouze protokolů nebo originálních listin, potvrzení z notářských zápisů se nevydávají, jelikož nejsou součástí spisů. Potvrzení ze spisů, týkajících se dědické agendy se nevydávají, jelikož se řadí ke spisům soudním, a proto pro ně platí zvláštní právní úprava. Lze je vydat účastníkům nebo osobám, které je potřebují k uplatnění a hájení svých práv a účastník s tím vyslovil souhlas.

Na základě §94a je možné vydávat stejnopisy notářských zápisů, opisy notářských zápisů, výpisy z notářských zápisů a potvrzení o skutečnostech známých ze spisů též v elektronické podobě. Požadavky vztahující se k podobě těchto elektronických dokumentů opět

⁷⁹ Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád) § 93

stanovuje kancelářský řád (§11a). Takto vydané písemnosti musí být opatřeny kvalifikovaným elektronickým podpisem časovým elektronickým razítkem notáře.⁸⁰

3.3. Úschova

Zvláštní, avšak velmi významnou činností, kterou notář dle zákona provádí je přijímání notářských úschov. Tato klasická činnost vychází z §2 notářského řádu, přičemž zákonný postup je upraven v hlavě třetí, konkrétně v §81 až §89b. Opět se jedná o pravomoc, která byla notáři svěřena státem a je založena na veřejné víře. Jde o činnost, která vyjadřuje důvěryhodnost celého notářského stavu, ale také jednotlivých notářů. Notářská úschova je tvořena 3 základními úkony. Prvním z nich je přijetí úschovy, následuje samotná úschova, jakožto dlouhodobý úkon, a nakonec je to vydání úschovy. Přijetí a vydání úschovy jsou naopak úkony jednorázové. Během samotné úschovy je notář povinen pečovat o uschované předměty žádoucím způsobem a v rámci jeho odpovědnosti též zajistit, aby byl předmět během celého trvání úschovy zachován. Úschovu lze rozlišovat především dle jejího účelu. Jedním druhem úschovy může být pouhé uschování předmětu, který se následně vrací konkrétnímu klientovi, který o úschovu požádal. Naproti tomu stojí úschova založená na uschování a následném předání předmětu úschovy jiné konkrétní osobě. Zákon však sám osobě rozlišuje pouze 2 možné druhy úschovy, úschovu listin a úschovu peněz. Narozdíl od soudní úschovy (§352 o.s.ř.) nemohou být do notářské úschovy přijímány jiné movité věci, tak je vymezuje §489 občanského zákoníku. Zákonná úprava přijímání notářských úschov je doplněna ustanoveními kancelářského řádu (notářského). Veškeré úschovy notář eviduje v knize notářských úschov.

V případě přijímání listin do úschovy musí být splněna určitá kritéria. Tyto listiny musí být uceleným textem, který je zakončen způsobem, který prokazuje jejich jedinečnost, zároveň musí mít hmotnou podobou a určitý právní význam. Notář může obsah těchto listin posuzovat.

⁸⁰ BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 534-548.

Výkladové stanovisko, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 29.01.2021]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/data/predpisy/vnitri-predpisy/vykladova-stanoviska/027.pdf>

SCHELLE, Karel a Ilona SCHELLEOVÁ. Právní služba: advokacie, notářství, patentoví zástupci, daňoví poradci, soukromí soudní exekutoři. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-51-3, str. 51-52.

Notářský řád v §81 v první řadě hovoří o listinách o právním jednání zůstavitele pro případ smrti (forma soukromé listiny) které jsou konkretizovány v §35b. Tyto listiny nelze vydat nikomu jinému než klientovi, který má však neomezené dispoziční oprávnění k takové listině pouze během svého života. V případě jeho smrti je s takovými listinami nakládáno dle §142 zákona o zvláštních řízeních soudních. Ostatní druh listin řadí zákon pod pojem jiné listiny. Do této skupiny spadají např. i cenné papíry. Po přijetí listiny do úschovy sepisuje notář, za účasti klienta, o tomto úkonu protokol, který má zákonem stanovené náležitosti (§82). Listiny jsou ukládány v bezpečnostní schránce banky, případně v trezoru nebo kovové skříni u notáře. Tento druh notářské úschovy je dvoustranným právním vztahem mezi žadatelem o úschovu a notářem, který vzniká na základě smlouvy o úschově.

Peníze mohou být do notářské úschovy přijaty pouze pokud to stanoví zvláštní zákon (úschova prostá), případně pokud mají být následně vydány jiné osobě (úschova zajišťovací). Zároveň není přípustné převzít do úschovy peníze v hotovosti. Pro účely notářské úschovy peněz musí mít notář zřízen zvláštní bankovní účet, který je pro tyto úschovy výslovně určen. Peněžní prostředky lze předat do notářské úschovy na základě žádosti, přičemž k jejich složení může dojít pouze vložím na konkrétní zvláštní účet notáře nebo prostřednictvím bezhotovostního bankovního převodu. Notář vrací z úschovy peníze taktéž bezhotovostním převodem na bankovní účet složitele anebo vydávány, při zajišťovací úschově, na účet příjemců. O tomto druhu úschovy se taktéž dle § 87 a § 88 sepisuje protokol, který lze sepsat i před přijetím peněz.⁸¹

⁸¹ BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 474-534.

Notářská úschova kupní ceny nemovitosti, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 30.01.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_197-notarska-uschova-kupni-ceny-nemovitosti

Výkladové stanovisko, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 30.01.2021]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/data/predpisy/vnitri-predpisy/vykladova-stanoviska/083.pdf>

Výkladové stanovisko, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 29.01.2021]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/data/predpisy/vnitri-predpisy/vykladova-stanoviska/097.pdf>

3.4. Další a jiná činnost notáře

Primárně by se notář měl zaměřovat na činnost, která je mu svěřena státem tak, aby byla tato činnost vykonávána co možná nejefektivněji. Je však také žádoucí, aby byly služby poskytované notářem komplexní a klient nemusel hledat navazující služby na úkony notáře jinde, např. u advokáta. Za tímto účelem poskytuje zákon možnost, aby notář dle §3 notářského řádu poskytoval, jakožto osoba s právníkém vzděláním, též taxativně vymezené právní služby. Tato činnost je však omezena pouze na nezbytné úkony, které se váží k základní notářské činnosti. Při poskytování těchto služeb může být narušena zásada nestrannosti notáře. Jednou z těchto služeb může být udělování právních porad. S těmi nesmí notář vázat podmínku následného provádění úkonů. Notář může též zastupovat osoby v jednání, sepisovat soukromé listiny, případně zpracovávat právní rozbor. Podmínkou je vazba na notářem již provedený úkon. Příkladem může být zastupování v řízení u katastrálního úřadu poté, co byl notářem sepsán návrh na zahájení řízení o povolení vkladu věcného práva. Tato další činnost nesmí hlavní činnost notáře nahrazovat. Do těchto služeb spadá i zastupování před soudem, ovšem pouze v nesporném řízení či ve věcech spadajících do správního soudnictví. V těchto řízeních je postavení notáře totožné s postavením advokáta a řídí se občanským soudním řádem. Specifickou službou, která může být notářem dle tohoto ustanovení poskytována je správa majetku. Tato služba není nijak omezena (možnost neomezeného zastupování i v řízení sporném), přičemž se může jednat o správu prostou nebo plnou. Též zde není nutnost vazby na výkon notářství. Z výkladu té části ustanovení, která se týká této činnosti je zjevné, že se správa majetku vymyká ze všech zásad, na kterých je notářství založeno. Proto tato služba není v praxi příliš využívána. Výjimku tvoří ta podoba služby, kterou je správa peněz svěřených v souvislosti se svěřenskou smlouvou, kdy notář nakládá s penězi sjednaným způsobem. Notář může být dle §3 odst. 3 též insolvenčním správcem, což je činnost, která je velmi odlišná od ostatních činností notáře. Tato činnost může být vykonávána notářem na základě zákona o insolvenčních správcích a na základě zákona o úpadku a způsobech jeho řešení. Pro tuto činnost však musí mít povolení, které za splnění zvláštních zákonných podmínek vydává ministerstvo spravedlnosti. Notář musí být v tomto případě také zapsán v seznamu insolvenčních správců.

Touto činností nemůže pověřit své zaměstnance ani zástupce. Výkon této funkce notářem je ojedinělý.⁸²

Kvalifikace notáře a jeho postavení v právním řádu může být plně využito i díky §4 notářského řádu, který říká, že „v rámci další činnosti notář vykonává i jinou činnost, stanoví-li tak tento zákon nebo zvláštní zákon. Je-li jinou činností provádění zápisů do Rejstříku zástav, veřejného rejstříku nebo veřejného seznamu, považuje se za notářskou činnost.“⁸³ Touto činností však nesmí být dotčena nestrannost a nezávislost notáře. Notář je povinen tuto činnost vykonávat, pokud zákon neříká jinak anebo pokud to nevyplývá z povahy činnosti. Z citovaného ustanovení vyplývá, že některá tato činnost se považuje za součást hlavní činnosti notáře a musí být v rámci jejího výkonu dodržovány určité zásady notářství.

Jiná další činnost notáře dle:

Zákon č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku

- Zápisy zástavního práva do rejstříku zástav
- Zápisy do seznamu listin o manželském majetkovém režimu
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
- Úkony soudu 1.st v řízení o pozůstalosti
- Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob
- Zápisy do veřejného rejstříku

Zápisy do evidence svěřenských fondů

- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech řešení
- Sepsání a podání návrhu na oddlužení
- Činnost notáře jako kontaktního místa veřejné správy (Czech POINT) dle jiných zákonů⁸⁴

V části sedmé, §94b a následujících, notářského řádu nalezneme úpravu jiné činnosti notáře, pod kterou se řadí žádost věřitele o doručení výhrady, na základě, které se může věřitel

⁸² Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích § 6

Zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon

BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 27-34.

⁸³ Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád) § 4

⁸⁴ BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 35-50.

dovolávat neúčinnosti určitého právního jednání. Tato problematika se pojí s ustanoveními občanského zákoníku, konkrétně s §589 až §599, které upravují právě relativní neúčinnost. §593 říká, že „*vyhradí-li si věřitel dříve, než se jeho pohledávka stane vykonatelnou, právo dovolat se neúčinnosti právního jednání tím, že výhradu prostřednictvím notáře, exekutora nebo soudu oznámí tomu, vůči komu se neúčinnosti právního jednání může dovolat, pak věřiteli lhůta k dovolání se neúčinnosti právního jednání neběží, dokud se pohledávka vykonatelnou nestane.*“⁸⁵ Ze zákona existují 2 způsoby, jak výhradu oznámit. Jednou možností je, že notář slouží pouze jako prostředník, který doručuje oznámení o výhradě sepsané přímo věřitelem. Takto sepsané oznámení je předloženo notáři, který o něm sepíše protokol za obligatorní účasti věřitele (je však přípustné zastoupení na základě speciální ověřené plné moci). Do 3 dnů od sepsání protokolu pak notář zašle oznámení o výhradě příslušné osobě. Druhou možností je, že je výhrada učiněna do protokolu sepsaného přímo u notáře. Jedno vyhotovení se předává věřiteli a druhé je opět do 3 dnů odesláno příslušné osobě. Pro tyto úkony je stanoveno zvláštní ustanovení o prokazování totožnosti žadatele. Úkony, které se týkají této problematiky nemohou být pověřeni pracovníci notáře, jelikož náleží dle zákona výhradně notáři nebo jeho zástupci.⁸⁶

3.5. Činnost notáře v dědickém řízení (řízení o pozůstalosti)

Jak již bylo zmíněno v předešlých kapitolách, notářská činnost prošla v historickém vývoji mnohými změnami. Tyto změny se dotkly i jeho činnosti v oblasti dědického řízení. Za nejpodstatnější změnu se dá považovat navrácení rozhodovací pravomoci ve věcech dědictví zpět soudům, prostřednictvím zákonů, které rušily původní notářský řád z roku 1963. To však neznamenalo, že notářské úřady o tuto dědickou agendu přišly. Notář se stal osobou, která je pověřována určitými úkony v řízení o dědictví v pozici tzv. soudního komisaře a je úkony lze považovat za úkony soudu. Tato pozice byla postupem času posilována, i prostřednictvím novel občanského soudního řádu, např. novelou z 1. 7. 2009 (č. 7/2009 Sb.), především za účelem zrychlení dědického řízení a snížení zátěže justice. V roce 2013 došlo s přijetím nové

⁸⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník § 593

⁸⁶BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 549-556.

občanskoprávní úpravy, která měnila i dědické právo, k nutnosti úpravy dědického řízení v rámci práva procesního. Po Novele občanského soudního řádu došlo ke zrušení některých jeho ustanovení, která se týkala především tzv. Nesporných řízení, do kterých se řadilo právě i dědické řízení. Úprava činnosti notáře v dědickém řízení se poté přesunula do samostatného právního předpisu (z.ř.s), kde se dědické řízení nově označuje, jako řízení o pozůstalosti.⁸⁷

3.6. Notář jako soudní komisař

Současná právní úprava řízení o pozůstalosti je postavená na principu, že soud toto řízení zásadně neprovádí sám. K těmto úkonům povolává notáře, který je při své činnosti soudního komisaře řízen ustanoveními §100 až §106 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, přičemž jeho úkony lze považovat za úkony soudu prvního stupně. To ostatně zůstává nezměněno oproti úpravě, která byla původně v občanském soudním řádu.

Nová úprava ve svém §100 odst. 2 taxativně vyjmenovává případy, ve kterých je určité úkony oprávněn vykonat pouze soud. Mezi tyto úkony se řadí např. žádost o poskytnutí právní pomoci v cizině, rozhodování o vyloučení notáře, kandidátů, koncipientů a jiných zaměstnanců notáře z provedení úkonů soudního komisaře, zrušení rozhodnutí o pozůstalosti, udělení předchozího souhlasu ke zpeněžování majetku patřícího do likvidační podstaty, které uskutečňuje notář, rozhodnutí o připadnutí majetku patřícího do likvidační podstaty státu, či zastavení likvidace pozůstalosti. V případech, ve kterých nedošlo ke jmenování likvidačního správce, může notář vykonávat v řízení o likvidaci pozůstalosti též jeho práva a povinnosti, do doby jeho jmenování. Notář je pověřen úkony soudu v řízení o pozůstalosti na základě usnesení soudu vydaného po zahájení řízení s tím, že není třeba jeho doručení. Konkrétní notář není vybírán náhodně, je pověřen na základě rozvrhu vydaného předsedou krajského soudu na období kalendářního roku na návrh příslušné notářské komory. Systém rovnoměrného

⁸⁷ BÍLEK, FIALA, JINČŘICH, WAWERKA a kol. Notářský řád a řízení o dědictví: komentář. 4. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-181-9, str. 758.

Řízení o dědictví a činnost notáře po novele, PRAVNIRADCE.IHNED.CZ [online]. Copyright © [cit. 01.02.2021]. Dostupné z: <https://pravniradce.ihned.cz/c1-38392620-rizeni-o-dedictvi-a-cinnost-notare-po-novele>

Dědické právo po rekodifikaci soukromého práva - CFOworld.cz. CFOworld.cz | Informační servis pro finanční ředitele [online]. Copyright © 2020 [cit. 01.02.2021]. Dostupné z: <https://www.cfoworld.cz/clanky/dedicke-pravo-po-rekodifikaci-soukromeho-prava/>

pověřování soudních komisařů je upraven ve vyhlášce ministerstva spravedlnosti ČR o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy (č. 37/1992 Sb.), konkrétně v §99 - §102 a může být založen na obvodovém systému (představuje dělení obvodu okresního soudu na počet obvodů, který tvoří počet obcí shodující se s počtem notářských úřadů v obvodu okresního soudu v závislosti na místě trvalého pobytu zůstavitele), na časovém systému (soudní komisař je pověřován úkony v řízení o pozůstalosti s ohledem na datum narození nebo smrti zůstavitele v rámci kalendářního roku) nebo na kombinaci těchto dvou již zmíněných systémů. Tímto způsobem přidělování by měla být ještě více zajištěna zásada nestrannosti v rozhodování o vypořádání dědictví.⁸⁸

Úkony spojené s výkonem činnosti soudního komisaře náleží zásadně notáři, v některých zákonem stanovených případech však může notář tuto činnost delegovat na další osoby v daném notářském úřadu, konkrétně může pověřit notářského kandidáta, notářského koncipienta a také na jiného zaměstnance v případě, že splnil příslušné kvalifikační zkoušky. Příprava a jiné dílčí úkony v řízení o pozůstalosti mohou být svěřeny i ostatním zaměstnancům notáře bez dalších kvalifikačních předpokladů. Všechny tyto osoby vykonávají úkony v řízení o pozůstalosti jménem soudu 1. stupně, v jehož obvodu působí. To je patrné i z formy vydaných rozhodnutí, kde je místo notáře výslovně vyznačen konkrétní okresní případně obvodní soud. Zároveň náleží všem těmto osobám (s výjimkou zaměstnanců bez příslušné kvalifikační zkoušky) veškerá oprávnění, kterými disponuje příslušný soud, jako orgán veřejné moci při výkonu soudnictví. Veškeré úkony, které tyto osoby provádí jsou zaznamenávány ve formě protokolu. Pokud zákon formu protokolu nestanovuje, je přípustná i zvuková či zvukově obrazová forma.⁸⁹

Závěrečná ustanovení o soudním komisariátu pojednávají také o možnosti zrušení pověření notáře. Činní tak soud, který pověření udělil z důvodu existence hrozby, že nebude věc v přiměřené době rozhodnuta. Podmínkou je, že byl notář na tuto možnost zrušení pověření z důvodu průtahů soudem písemně upozorněn. Dojde-li ke zrušení pověření, soud zároveň

⁸⁸ Vyhláška č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy

WIPPLINGEROVÁ, Miloslava, Radka ZAHRADNÍKOVÁ a Kristýna SPURNÁ. Zvláštní řízení soudní. 2., opravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-829-1, str. 73-74.

⁸⁹NOVOTNÝ, P., NOVOTNÁ, M. Nový občanský zákoník – dědické právo, 2. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2017, 159 s., ISBN 978-80-7478-829-1, str. 140.

pověří úkony v řízení o pozůstalosti jiného notáře. Stejně tak může soud rozhodnout o vyloučení notáře anebo jeho zaměstnanců z provádění úkonů v řízení. Pro notáře a všechny jeho zaměstnance platí povinnost mlčenlivosti o veškerých skutečnostech, které se v rámci řízení o pozůstalosti dozvěděli. V některých případech mohou být však této povinnosti zproštěni předsedou soudu, u kterého bylo řízení o pozůstalosti vedeno nebo u kterého dále probíhá.⁹⁰

3.7. Řízení o pozůstalosti obecně

Řízení o pozůstalosti je novým druhem řízení, které nahradilo s účinností zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních starou právní úpravu řízení o dědictví. Ta byla původně obsažena v občanském soudním řádu, současnou úpravu nalezneme v části druhé, hlavě III., §98 - §288 z.ř.s.. Oproti předešlé úpravě byla nová úprava značně přetvořena a rozšířena s ohledem na nový občanský zákoník (č. 89/2012 Sb.), který zásadním způsobem zasáhl do oblasti dědického práva, zavedl velké množství nových pojmů a institutů a který nebylo možné v kombinaci se starou procesní úpravou aplikovat.⁹¹

Rozhodnou skutečností pro vznik subjektivního dědického práva je i podle současné právní úpravy smrt zůstavitele, přičemž musí dále proběhnout obligatorní soudní řízení za účelem uspořádání majetkových poměrů zůstavitele po jeho smrti. V tomto řízení dochází k potvrzení nabytí dědictví dědici, jejichž postavení a právo na dědictví bylo prokázáno. Stejně tak je v něm řešeno i postavení a práva jiných osob se vztahem k zůstaviteli, jako jsou např. odkazovník, věřitelé atd. Může být řešena i otázka likvidace pozůstalosti. To souvisí i s jednou z hlavních a zároveň nezastupitelnou funkcí tohoto řízení, kterou je funkce legitimační. Její podstatou je totiž zjištění všech dědiců, kteří jsou právními nástupci zůstavitele. Tento okruh osob je v průběhu řízení zjišťován s konečnou platností. Každopádně, toto řízení je prostředkem, kterým se vylučuje možnost nabytí dědictví přímo ze zákona s tím, že by se dědici

⁹⁰ WIPPLINGEROVÁ, Miloslava, Radka ZAHRADNÍKOVÁ a Kristýna SPURNÁ. Zvláštní řízení soudní. 2., opravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-829-1, str. 73-74.

⁹¹ MACKOVÁ, Alena. Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou. Praha: Leges, 2016. Komentátor. ISBN 978-80-7502-122-9, § 98 - § 288

automaticky ujali dědictví. Předpokladem pro řádné převzetí majetku z dědictví je právě uskutečnění tohoto řízení notářem, který je soudem pověřen i k vydání rozhodnutí usnesením, kterým se řízení ukončuje. To souvisí i s další hlavní funkcí řízení, kterou je právě funkce majetková. Ta je vystavěna na zjištění majetku a případných dluhů zůstavitele. Zákon u této funkce však počítá s tím, že toto zjištění nemusí být vždy zcela správné či úplné. Proto zavádí možnost dodatečného projednání pozůstalosti.⁹²

Tento druh řízení je ovládán určitými zásadami, které se v jeho průběhu uplatňují. Oproti ostatním řízením před soudem je řízení o pozůstalosti postaveno na zásadě neveřejnosti, která vylučuje účast široké veřejnosti v řízení. Soudní komisař tak jedná v řízení pouze s jeho účastníky. Další klíčovou zásadou je zásada legálního pořádku. Ta zajišťuje logickou návaznost jednotlivých úkonů, které jsou v řízení prováděny podle určeného pořadí. Stejně tak je v řízení o pozůstalosti uplatňována zásada týkající vázanosti procesního postupu i samotných hmotněprávních vztahů právem platným v době zůstavitelovi smrti. Úprava dle z.ř.s tak byla použitelná v řízeních o pozůstalosti u zůstavitelů, jejichž smrt nastala po účinnosti zákona dne 1. 1. 2014. V některých případech však může být tato zásada částečně omezena. Jedná se např. o případy již zmíněného dodatečného projednání pozůstalosti v případě, že ke smrti zůstavitele došlo v době platných, avšak později zrušených právních předpisů. Pro projednání dědictví po těchto osobách je nadále užívána dřívější úprava dle přechodných ustanovení čl. 2, bod 3. prováděcího zákona č. 293/2013 Sb.⁹³

Příslušnost k projednání pozůstalosti je upravena hned v úvodu hlavy III., části druhé z.ř.s ve společných ustanoveních. Z pohledu věcného je dle §3 odst. 1 příslušný k vedení řízení o pozůstalosti v 1. stupni okresní soud. Příslušnost místní, upravená v § 98 z.ř.s. doznala oproti původní úpravě jistých změn. Upraveno bylo základní hledisko místní příslušnosti, kdy současná úprava říká, že místně příslušný soud je ten, v jehož obvodu měl zůstavitel *„místo trvalého pobytu, evidované v informačním systému evidence obyvatel, popřípadě místo jiného*

⁹² WIPPLINGEROVÁ, Miloslava, Radka ZAHRADNÍKOVÁ a Kristýna SPURNÁ. Zvláštní řízení soudní. 2., opravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-829-1, str. 71-72.

⁹³ WIPPLINGEROVÁ, Miloslava, Radka ZAHRADNÍKOVÁ a Kristýna SPURNÁ. Zvláštní řízení soudní. 2., opravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-829-1, str. 71-72.

Zákon č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

evidovaného pobytu“⁹⁴. Tato skutečnost je řízena úpravou zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel). Účelem zavedení bylo především zjednodušení zjišťování místní příslušnosti soudu a odstranění potenciálních komplikací a průtahů způsobených např. spory o místní příslušnost. Zákon vyjmenovává i další možnosti určení příslušnosti, které mají však pouze podpůrnou povahu. V případech, kdy nemá zůstavitel evidováno místo trvalého pobytu či jiné evidované místo pobytu, je příslušný soud, v jehož obvodu měla zemřelá osoba poslední známé bydliště a pokud neměla bydliště, tak místo, kde se naposledy zdržovala (obligatorním znakem je, že se osoba na toto místo opakovaně vracela, určitou dobu zde pobývala a přespávala). Toto hledisko skutečného bydliště bylo původně hlavním kritériem určování místní příslušnosti. Místně příslušný může být též soud, v jehož obvodu se nachází zůstavitelův nemovitý majetek definovaný dle §498 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku a místní příslušnost nelze určit podle předchozích hledisek. Toto hledisko je aplikovatelné především v případech, kdy osoba žila a zemřela v cizině. Poslední možností, jak lze určit příslušnost soudu je hledisko místa úmrtí zůstavitele. Toto hledisko bylo do výčtu zařazeno z důvodu nemožnosti určení příslušnosti dle předchozích hledisek. Lze jej aplikovat na případy, kdy měla osoba pouze movitý majetek, nebylo evidováno její trvalé ani jiné bydliště, neměla faktické bydliště a nelze určit, kde se naposledy zdržovala. Neodkladná opatření související s závěrou pozůstalosti či jmenování správce pozůstalosti může dle §39 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, učinit vždy věcně příslušný soud prvního stupně i bez místní příslušnosti, pokud hrozí nebezpečí z prodlení. Podmínkou je spolehlivé doložení úmrtí zůstavitele, jehož majetku se tyto úkony týkají.⁹⁵

Zákon o zvláštních řízeních soudních též počítá ve vztahu k hlavnímu hledisku určování místní příslušnosti s možností delegace řízení z důvodu hospodárnosti a účelnosti. Delegace je častým jevem vzhledem k případnému rozdílu mezi evidovaným trvalým bydlištěm zůstavitele,

⁹⁴ MACKOVÁ, Alena. Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou. Praha: Leges, 2016. Komentátor. ISBN 978-80-7502-122-9, § 98

⁹⁵ Důvodová zpráva. Zákon pro lidi - Sbirka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © [cit. 02.02.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/media2/file/1706/File9685.pdf?attachment-filename=5776655-2016-11-23-duvodova-zprava-6042428.pdf>

Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel)

MACKOVÁ, Alena. Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou. Praha: Leges, 2016. Komentátor. ISBN 978-80-7502-122-9.

umístěním jeho majetku a bydlištěm účastníků řízení. K přikázání řízení z důvodu vhodnosti (§99 z.ř.s.) tak může docházet po návrhu (aby bylo řízení vedeno v místě jeho bydliště) některého z již známých účastníků řízení. K rozhodnutí soudu postačí vyjádření pouze známých dědiců v době podání návrhu, jelikož může být návrh podán i na počátku řízení, kdy nejsou všichni účastníci známi. Ve věci rozhoduje nejbližše společně nadřízený soud příslušného soudu a soudu, kterému má být věc přikázána dle §12 odst. 3 občanského soudního řádu. Za návrh je vyměřován soudní poplatek v rámci položky 24 dle zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích.⁹⁶

3.7.1. Řízení o pozůstalosti a úkony soudního komisaře

Řízení o pozůstalosti je možné zahájit na návrh dědice. Ve většině případů se však řízení o pozůstalosti zahajuje bez návrhu, na základě oznámení o smrti osoby, které činní matriční úřad a které je směřováno příslušnému soudu. Řízení je zahájeno usnesením, ve kterém pověří soud konkrétního notáře činností soudního komisaře a projednáním pozůstalosti. Za první krok notáře v řízení o pozůstalosti lze považovat předběžné šetření, které je prováděno právě již jmenovaným soudním komisařem. Základním účelem tohoto šetření je provedení všech úkonů, které jsou nezbytné pro zjištění stavu zůstavitelova jmění, dále je notářem zjišťován okruh dědiců a odkazovníků, notář zjišťuje také, zda je nějaký vykonavatel závěti, správce pozůstalosti nebo jiné osoby, jejichž práv a povinností se může řízení týkat. Pokud zůstavitel nezanechal žádný majetek a je tato skutečnost zjištěna v předběžném šetření, rozhodne notář o zastavení řízení z důvodu pozůstalosti bez majetku nebo s majetkem bez hodnoty nebo nepatrné hodnoty.

Soudní komisař dále zjišťuje skutečnosti, které jsou pro řízení významné. Jméno zůstavitele, respektive majetek, který je na zůstavitele evidován, je kromě výslechu dědiců a jiných osob, zjišťováno prostřednictvím dotazu soudního komisaře, který je adresován na evidenci veřejných rejstříků (katastrální úřad, obchodní rejstřík, registr vozidel). Společně s tím jsou dotazovány peněžní ústavy za účelem zjištění bankovních účtů, které jsou evidovány na jméno zůstavitele. Dotázané instituce jsou povinny poskytovat součinnost. Notář dále zjišťuje

⁹⁶ Zákon České národní rady č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích

v seznamu závětí, prohlášení o vydědění a jiných pořízeních pro případ smrti, vedeném Notářskou komorou ČR, zda se v něm nachází nějaké právní jednání nebo jiná skutečnost, významná pro vedené řízení. Dle §141 zákona o zvláštních řízeních soudních je každý, kdo zná skutečnosti významné pro řízení a rozhodnutí o pozůstalosti, povinen je sdělit. Stejně tak je každý povinen vydat pořízení zůstavitele pro případ smrti nebo jinou významnou listinu. Pokud jsou takové listiny v úschově u notáře, který nevede řízení o pozůstalosti, zjišťuje jejich stav a obsah tento notář. Následně vyhotoví protokol, který je doplněn o ověřenou kopii listiny, který bezodkladně postoupí příslušnému notáři. V ostatních případech provede zjištění stavu a obsahu pověřený soudní komisař. Pokud tyto vyhledávané listiny nebyly sepsány ve formě notářského zápisu a byly přijaty do notářské úschovy, je za účelem zjištění jejich stavu a obsahu nařízeno tzv. veřejné zjištění. Stav a obsah listin je takto zjišťován za přítomnosti kterékoliv osoby, která projeví zájem. Smyslem veřejného zjištění je posílení právní jistoty a ochrana práv. Při provádění zjištění musí notář doložit, že se listina nacházela v obalu, ve kterém byla převzata a následně přečíst její text, což je nezbytné i v případech, že se nedostavila k tomuto úkonu žádná vyrozuměná osoba. O tomto úkonu notář též vyhotovuje protokol. Stav a obsah ústního pořízení pro případ smrti zjišťuje soudní komisař během jednání provedením písemných záznamů, jakožto důkazů o poslední vůli (pokud byly vyhotoveny) a také výsledkem svědků. Notář vždy (s výjimkou prohlášení všech dědiců o tom, že netrvají na úkonu) vyslýchá i svědky listin o pořízení listiny pro případ smrti, která byla vyhotovena v podobě soukromé listiny.

Pokud dochází k vypořádání majetku ve společném jmění zůstavitele a jeho manžele, stanovuje notář usnesením obvyklou cenu majetku, který do tohoto režimu spadá. Poté také schvaluje dohodu o vypořádání tohoto majetku mezi manželem a dědici. Pokud není učiněna dohoda, rozhodne notář o tom, které majetek připadne jednotlivým účastníkům. Soudní komisař činní v řízení o pozůstalosti i další úkony, které se týkají správy pozůstalosti, závěry pozůstalosti, odloučení pozůstalosti, či likvidace pozůstalosti atd.⁹⁷

⁹⁷ WIPPLINGEROVÁ, Miloslava, Radka ZAHRADNÍKOVÁ a Kristýna SPURNÁ. Zvláštní řízení soudní. 2., opravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-829-1, str. 79-94.

3.7.2. Rozhodnutí a opravné prostředky proti rozhodnutí soudního komisaře

V řízení o pozůstalosti je dle §123 a následujících rozhodováno formou usnesení. Činní tak notář, který byl soudem pověřen, jako soudní komisař. Pouze notář je oprávněn rozhodovat ve věci samé. Výjimkou mohou být případy rozhodování notářem společně, zástupcem notáře (i notářským kandidátem, který je v zaměstnaneckém poměru u notáře, je zástupcem notáře a k tomuto zastupování byl schválen příslušnou notářskou komorou) nebo náhradníkem notáře. Přípravu usnesení mohou činit i ostatní zaměstnanci notáře, vydáváno je však notářem. Určitými úkony v řízení o pozůstalosti může notář pověřit své oprávněné zaměstnance se složenou příslušnou kvalifikační zkouškou. Ti jsou však oprávněni vlastním jménem (avšak s razítkem notáře) vydávat pouze usnesení, kterými není rozhodováno ve věci samé. Zaměstnanci notáře bez příslušné kvalifikační zkoušky mohou činit přípravné a dílčí úkony, případně připravovat návrhy rozhodnutí vydávaných notářem a příslušnými zaměstnanci, nejsou však oprávněni samostatně vydávat usnesení. Usnesení se vyhotovuje písemně dle §124 z.ř.s. s náležitostmi, které jsou částečně odlišné od usnesení soudu, jehož náležitosti jsou upraveny v §169 občanského soudního řádu. Ustanovení z.ř.s. je tak úpravou speciální. Stěžejní náležitostí usnesení je označení soudu prvního stupně u kterého řízení o pozůstalosti probíhá a jehož jménem jsou úkony v řízení prostřednictvím soudního komisaře a jeho zaměstnanců činěny. Tyto osoby jsou v usnesení též pomocí jména a příjmení vyznačeny, ale pouze jako osoby, které rozhodují jménem soudu. Pro odlišení různých řízení o pozůstalosti jsou v rozhodnutích uváděny údaje o zůstaviteli podle ustálené praxe (jméno, příjmení, datum narození a úmrtí atd.) Označeny jsou dle obecné úpravy §169 o.s.ř. i osoby, které jsou účastníky řízení, případně jejich zástupci. Následující náležitosti lze považovat za obdobné náležitosti usnesení soudu. Rozhodnutí dále obsahuje výrok, odůvodnění, poučení o přípustnosti opravného prostředku, poučení o lhůtě a místu k podání opravného prostředku a den a místo vydání usnesení. Další náležitosti rozhodnutí jsou stanoveny v §90 vyhlášky ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy. Toto ustanovení se týká právě především informací vztahujících se ke konkrétnímu notáři, který je pověřen vedením řízení o pozůstalosti jako soudní komisař. Kromě jména a příjmení soudního komisaře se v usnesení dále uvádí adresa jeho notářské kanceláře. Tento údaj musí být duplicitně uveden i v poučení o odvolání. V neposlední řadě musí být obsahem údaj, že byl notář soudem pověřen k provedení úkonů v řízení o pozůstalosti jako soudní komisař. Ve výrokové části je obsaženo samotné rozhodnutí formulované, pokud možno jasně a stručně. Zákon též upravuje případy, kdy usnesení nemusí

obsahovat odůvodnění. Jedná se o případy usnesení, proti kterým není přípustné odvolání dle §129 z.ř.s. nebo případně dle §202 o.s.ř. Naopak rozhodnutí o odměnách a náhradách za činnost notáře jako soudního komisaře musí být odůvodněno vždy a nestačí tak pouhý odkaz na příslušné ustanovení občanského soudního řádu. Není-li tato podmínka dodržena, lze to považovat za porušení práva účastníků na spravedlivý proces podle čl. 36 Listiny základních práv a svobod.⁹⁸

V rámci zákona o zvláštních řízeních soudních je v §125 řešen podpis rozhodnutí. Usnesení lze vydat v listinné nebo též v elektronické podobě. Usnesení v listinné podobě podepisuje osoba, která jej vydala a je vždy opatřené otiskem úředního razítka notáře. Usnesení v elektronické podobě musí vždy obsahovat uznávaný elektronický podpis osoby, která usnesení vydala. Osobám, které jsou účastníky řízení jsou doručovány stejnopisy rozhodnutí též v listinné nebo elektronické podobě. Problematiku podepisování stejnopisů upravuje kancelářský řád (notářský).⁹⁹

Do skupiny ustanovení, která spadají pod rozhodnutí řadí zákon o zvláštních řízeních soudních též doručování, i když se může toto ustanovení vztahovat i na jiné písemnosti v řízení. V §126 odst. 1 nalezneme výčet listin, které jsou doručovány do vlastních rukou. Doručování do vlastních rukou lze členit ještě na doručení s možností náhradního doručení a doručení bez této možnosti. Náhradní doručení je dle zákona vyloučeno u usnesení o vyrozumění o dědickém právu a při doručování jiných usnesení, o nichž to nařídil soud. Druhý typ doručování je tzv. obvyčejné doručování dle §50 o.s.ř. Stanoví-li to zákon, není nutné usnesení doručovat. Jedná se např. O usnesení vyhlášená notářem nebo jeho příslušným zaměstnancem v přítomnosti účastníků.¹⁰⁰

⁹⁸ MACKOVÁ, Alena. Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou. Praha: Leges, 2016. Komentátor. ISBN 978-80-7502-122-9.

Usnesení Ústavního soudu České republiky, IV. ÚS 444/01 . Zákony pro lidi - Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 5.02.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/uscr/iv-us-444-01>

⁹⁹ MACKOVÁ, Alena. Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou. Praha: Leges, 2016. Komentátor. ISBN 978-80-7502-122-9.

¹⁰⁰ WIPPLINGEROVÁ, Miloslava, Radka ZAHRADNÍKOVÁ a Kristýna SPURNÁ. Zvláštní řízení soudní. 2., opravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-829-1, str. 78.

ADAMOVÁ, H., ČUHELOVÁ, K., Zákon o zvláštních řízeních soudních: Praktický komentář, Wolters Kluwer, 2015, ISBN: 978-80-7478-869-7.

Opravné prostředky jsou primárně vymezeny v části čtvrté, hlavě první občanského soudního řádu. Tato úprava je doplněna v zákoně o zvláštních řízeních soudních, konkrétně v jeho §129, který udává taxativní výčet usnesení v řízení o pozůstalosti, proti kterým není přípustné odvolání. Spadají sem především usnesení, která upravují průběh řízení, včetně usnesení, která se týkají pověření notáře jako soudního komisaře případně jeho zaměstnanců, zrušení pověření nebo vyloučení notáře a zaměstnanců. Dalším okruhem usnesení, proti kterým není přípustné odvolání mohou být usnesení, kterými se ukončuje řízení zastavením pro nedostatek či nepatrnost majetku, usnesení určená k vyjasnění okruhu účastníků řízení a jejich práv či některá usnesení, která se vydávají při likvidaci pozůstalosti. Též není obecně přípustné odvolání pouze proti důvodům rozhodnutí. V ostatních případech je přípustné proti rozhodnutí o dědictví podat odvolání podle §201 občanského soudního řádu. Toto odvolání je možné podat klasicky u soudu do 15 dnů od doručení rozhodnutí. Je-li odvolání podáno u soudního komisaře, který je pověřen vedením konkrétního řízení o pozůstalosti nebo u likvidačního správce, je tato lhůta zachována. Jakmile notář provede potřebné úkony, předá spis příslušnému pozůstalostnímu soudu. Úkolem notáře je především doručit rozhodnutí o odvolání a provádět další úkony v řízení. V odvolacím řízení je možné uplatňovat nové skutečnosti a důkazy na základě principu úplné apelace. Odvolací instancí je krajský soud, nadřízený soudu prvního stupně, který pověřil notáře činností soudního komisaře v řízení o pozůstalosti. V případech, kdy soud dospěje k závěru, že není jednání k projednání odvolání nezbytné, nenařizuje jej. Do kompetence odvolacího soudu spadá možnost zrušit usnesení soudu prvního stupně, pokud došlo v řízení k závažným vadám nebo protože nebyl dodržen závazný právní názor soudu, který dřívější usnesení zrušil. S tím souvisí i podstatná kompetence soudu vymezená v §131 z.ř.s., která umožňuje, aby bylo projednání věci v dalším řízení svěřeno jinému notáři, jako soudnímu komisaři. Též může být věc přikázána k projednání jinému soudu prvního stupně, který pověří vedením řízení o pozůstalosti nového notáře dle §101 z.ř.s. Notář má určitou úlohu i v případech, kdy je podána žaloba pro zmatečnost či dovolání. Žalobou pro zmatečnost se napadá pravomocné rozhodnutí usnesením notáře ve věci samé, případně usnesení, kterým se řízení končí ať už před soudem prvního stupně či před soudem odvolacím. Tyto prostředky se uplatňují v případech, kdy došlo k závažnému procesnímu pochybení, spojenému s nesprávným postupem notáře v řízení o pozůstalosti. U dovolání opět existuje možnost nařídit projednání věci jiným notářem, pokud předchozí řízení vedené soudním komisařem vykazuje podstatné vady. Činnost notáře vztahující se k řádným a mimořádným opravným prostředkům je upravena v §94 vyhlášky o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy. „*Je-li soudnímu komisaři*

*doručena žaloba na obnovu řízení, žaloba pro zmatečnost nebo dovolání v době, kdy soudní komisař nemá k dispozici pozůstalostní spis, předá soudní komisař tato podání nejpozději nejbližší následující pracovní den po doručení pozůstalostnímu soudu.*¹⁰¹ Potřebné úkony soudu prvního stupně v řízení o mimořádných opravných prostředcích tak provádí přímo pozůstalostní soud. V případě odvolání, které je podáno u pozůstalostního soudu je nejprve neprodleně předáno společně se spisem notáři jako soudnímu komisaři k provedení potřebných úkonů. Až poté je opět odvolání předáno pozůstalostnímu soudu. Pokud tento soud odvolání plně vyhoví, notář předá rozhodnutí účastníkům řízení a pokračuje v provádění úkonů v řízení. Pokud není odvolání plně vyhověno, rozhoduje odvolací soud. Rozhodnutí je poté předáno pozůstalostnímu soudu a soudnímu komisaři, který jej doručuje účastníkům řízení a pokračuje v úkonech řízení. Každopádně, oproti mimořádným opravným prostředkům provádí úkony soudu v řízení o odvolání notář jako soudní komisař.¹⁰²

3.8. Odměna notáře

Již z §5 notářského řádu vyplývá, že notář vykonává svou činnost za úplatu, tedy že mu náleží právo na odměnu za provádění úkonů v rámci jeho činnosti. Spolu s tím má právo na úhradu hotových výdajů, které mu vznikly v rámci této činnosti a na náhradu za promeškaný čas. V případě, že je notář plátcem daně z přidané hodnoty, náleží mu též částka odpovídající této dani, kterou je z odměny povinen odvést. Odměna notáře je upravena v části deváté notářského řádu, konkrétně v §106 až §109. Výše a způsob určení odměny se řídí ustanoveními vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 196/2001 Sb. o odměnách a náhradách notářů, správců pozůstalosti a Notářské komory České republiky, která se označuje jako notářský tarif.

Právě zásada úplatnosti stanovená v §5 notářského řádu je předpokladem pro zajištění nestrannosti a nezávislosti při výkonu činnosti notáře, zároveň je jejím prostřednictvím zajištěna rovnost přístupu veřejnosti k notářským službám. Jelikož musí notář svou činnost

¹⁰¹ Vyhláška ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy

¹⁰² MACKOVÁ, Alena. Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou. Praha: Leges, 2016. Komentátor. ISBN 978-80-7502-122-9.

provádět pouze za úplatu, musí své právo na tuto odměnu v momentě provedení požadovaných úkonů uplatňovat. Zásadu lze vztáhnout na veškerou činnost notáře, pokud zákon nestanoví jinak. Touto výjimkou je např. činnost notáře, který je soudním komisařem v řízení o pozůstalosti, jehož náklady se dle §127 zákona o zvláštních řízeních soudních v kombinaci s vyhláškou č. 432/2013 Sb., považují za náklady soudního řízení nebo činnost notáře jako insolvenčního správce, kdy se odměna stanovuje dle vyhlášky č. 31/2017 Sb. V odměňování notáře se promítá podstatná regulační funkce státu. „*Výše odměny notáře se stanoví podle sazby odměny za úkon nebo úhrn úkonů notářské činnosti (dále jen "úkon") určené pevnou částkou nebo procentuálně z hodnoty předmětu úkonu (dále jen „tarifní hodnota“).*“¹⁰³ Hlavním principem je tedy, že notář nemá možnost si s klientem smluvně ujednat výši a způsob určení odměny. Notář má možnost dle notářského tarifu pouze k určité modifikaci nároku či výše odměny. Dle §7 může být odměna snížena, dle §8 může nárok na odměnu zaniknout a dle §9 může být odměna přiměřeně zvýšena (až o 100 %). Bez ohledu na to, zda byl úkon proveden zaměstnancem notáře případně jeho společníkem či zástupcem, právo na odměnu se vždy váže na notáře, jehož jménem byly úkony provedeny. Podíl na odměně se poté určuje dle vztahu mezi notářem a osobou, která úkon provedla. Doplnková činnost notáře, kterou je dle §3 notářského řádu také poskytování právní pomoci nepředstavuje pro notáře možnost významného příjmu, a proto se nepředpokládá, že by měla významný dopad na zajištění zásad notářské činnosti. Odměna notáře za tuto činnost je prostřednictvím §10 notářského tarifu určována dle zvláštního právního předpisu, jímž se rozumí advokátní tarif (vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb.). Tato vyhláška je naopak založena na principu smluvní odměny. Pokud není však odměna smluvně ujednána předem, lze stanovit mimosmluvní odměnu. Pouze pro zajímavost, „*z kontrolní činnosti notářských komor vyplývá, že stanovení odměny za poskytování právní pomoci není silnou stránkou notářů,*“¹⁰⁴ jelikož se tato činnost velmi často vůbec nevyúčtovává.¹⁰⁵

Jako kompenzaci vynaložených či ušlých finančních prostředků je notářům zákonem přiznána též náhrada hotových výdajů a náhrada za promeškaný čas. Právo na tuto kompenzaci

¹⁰³ Notářský tarif, § 3 - Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit.06.02.2021]. Dostupné z: https://www.nkr.cz/data/predpisy/Notarsky_tarif_zneni_od_2.11.2016.pdf

¹⁰⁴ BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 573.

¹⁰⁵ WIPPLINGEROVÁ, Miloslava, Radka ZAHRADNÍKOVÁ a Kristýna SPURNÁ. Zvláštní řízení soudní. 2., opravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-829-1, str. 74.

již není spojeno s §5 notářského řádu a nejedná se tedy o zákonnou kompenzaci. Z toho důvodu je čistě na notáři, zda bude tuto náhradu notář uplatňovat. Dle §1 odst. 2 notářského tarifu je náhrada za běžné administrativní a jiné práce v souvislosti s činností notáře již zahrnuta v odměně notáře, a proto se neuplatní §16 a následující, kde nalezneme bližší úpravu náhrad. „*Notář má v souvislosti s prováděním úkonů nárok na paušální náhradu nákladů vynaložených na úhradu telekomunikačních služeb, opisy a fotokopie ve výši 300 Kč a nárok na náhradu jiných hotových výdajů účelně vynaložených v souvislosti s prováděním úkonů. Jinými hotovými výdaji jsou zejména soudní a jiné poplatky, poštovné, cestovní výdaje, znalecké posudky a odborná vyjádření, překlady a náhrady nákladů na vložení či získání dat z centrálních informačních systémů.*“¹⁰⁶ Jak vyplývá z předchozích vět, výdaje lze účtovat na základě smlouvy paušální částkou bez jejich podrobné specifikace. Není-li účtováno paušálně, musí být výdaje přesně specifikovány a doloženy. Oba druhy náhrad lze uplatňovat i v případě, že nedošlo k provedení úkonů pro překážky na straně klienta.

Plátcem odměny a veškerých náhrad je dle §108 notářského řádu vždy osoba, která žádá o provedení určitého úkonu a je tedy ve smluvním vztahu k notáři. Notář má taktéž dle §109 právo požadovat složení přiměřené zálohy na odměnu a na náhradu hotových výdajů. Je však vždy na subjektivním zvážení notáře, zda této možnosti využije. Notář vždy musí posoudit, na základě svých zkušeností, zda je jeho ekonomický zájem ohrožen a na základě toho rozhodnout, zda bude vyžadovat přiměřenou zálohu. Pokud není záloha složena, ačkoliv je požadována, může notář odmítnout provedení požadovaného úkonu.¹⁰⁷

¹⁰⁶ Notářský tarif, § 16 - Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit.06.02.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/predpisy/Notarsky_tarif_zneni_od_2.11.2016.pdf

¹⁰⁷ Vyhláška č. 432/2013 Sb., o odměnách a náhradách notářů a správců dědictví

Vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů a o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů

BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 571-581.

3.9. Odpovědnost notáře

Jak již bylo dříve v práci zmíněno, notář musí být ze zákona pojištěn, jelikož dle §57 notářského řádu nese odpovědnost za škodu, kterou způsobil žadateli, klientovi nebo účastníku v souvislosti s výkonem své činnosti. Od účinnosti současného občanského zákoníku se tato odpovědnost za škodu transformovala v odpovědnost za újmu. Za škodu se tedy považuje újma na majetku, přičemž dle §2894 občanského zákoníku, který se vztahuje k náhradě majetkové a nemajetkové újmy, vzniká povinnost nahradit újmu tedy skutečnou škodu vždy společně s újmou na jmění. Dle §2952 občanského zákoníku se hraadí i ušlý zisk. Notář odpovídá vždy i za újmu, která byla způsobena některým z jeho pracovníků, neboť je jejich činnost dle §27 považována za činnost notáře. Za škodu, která vznikla v takovém případě notáři povinností nahradit újmu, odpovídá pracovník dle pracovněprávních předpisů. Odpovědnost notáře je objektivní, bez zřetele na zavinění. *„Ke vzniku odpovědnosti je třeba současného splnění všech předpokladů, jimiž jsou pochybení při notářské činnosti, vznik škody a příčinná souvislost mezi nimi, přičemž existenci těchto předpokladů, včetně příčinné souvislosti, je povinen tvrdit a prokázat žalobce.“*¹⁰⁸ Existují liberační důvody na základě, kterých se může notář odpovědnosti zprostit. Předpokladem je, že notář nemohl újmě zabránit i kdyby vynaložil veškeré úsilí, které na něm bylo možno požadovat. Notář ručí za újmu celým svým majetkem bez omezení, jelikož však tento majetek nemusí škodu pokrýt je vyžadováno pro zahájení činnosti notáře uzavření právě již zmíněné smlouvy o pojištění odpovědnosti za újmu. Notář musí být pojištěn po celou dobu výkonu své činnosti. Zanikne-li toto pojištění, ačkoliv byl notář na tuto skutečnost Komorou upozorněn, může se jednat o důvod pro odvolání. Minimální výše pojištění není zákonem stanovena. Pojištění, v případě že vznikne újma, přispívá k jejímu řádnému uhrazení a zachování důvěry vůči notářskému stavu.

Odpovědnost notáře za škodu může být dvojího typu. Ačkoliv přenesl stát na notáře část svých pravomocí, odpovědnosti za jejich správný výkon a fungování se však nezbavil. Vznikne-li činností notáře újma v oblasti svěřených pravomocí, nese za to odpovědnost stát, jehož odpovědnost je absolutní a objektivní (stát se nemůže dle §2 zákona č. 82/1998 Sb., odpovědnosti zprostit na základě liberačních důvodů). Dohledovými pravomocemi se stát snaží

¹⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, č.j. 25 Cdo 5080/2009. Zákony pro lidi - Sbirka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 06.02.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nscr/25-cdo-5080-2009>

těmto případným újmám předcházet. Notář odpovídá za újmu jen tehdy, nestanoví-li zvláštní zákon jinak. Zvláštním zákonem je v tomto případě zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád). Za výkon státní správy je v tomto případě považována např. činnost zahrnující sepisování listin o právních jednáních, zápisy skutečností do veřejného rejstříku notářem či úkony notáře jako soudního komisaře. V některých případech lze současnou úpravu označit za nelogickou, protože stát naopak nenese odpovědnost za újmu způsobenou notářem při sepisování notářských zápisů a jiných veřejných listin o osvědčování právně významných skutečností nebo za újmu při přijímání listin a peněz do notářské úschovy. Notáře lze považovat za úřední osobu, která nese za svoji činnost, která je úředním postupem, odpovědnost a na základě toho může stát dle §16 tohoto zákona požadovat po notáři regresní úhradu nákladů, které vynaložil na náhradu újmy vzniklé nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, v plné výši. Každopádně tím, že stát garantuje činnost, kterou na notáře přenesl, posiluje tím jejich postavení a také v jistém smyslu posiluje význam jejich činnosti.¹⁰⁹

3.10. Dohled a kárné řízení

Notářský řád v části čtvrté upravuje dohled nad činností, kterou notář vykonává. Tento dohled je členěn na dohled vykonávaný Ministerstvem spravedlnosti a dohled vykonávaný komorou. Státní dohled ministerstva se zaměřuje na notářskou činnost dle §2 notářského řádu, která mu byla svěřena zákonem např. v oblasti sepisování veřejných listin, osvědčování a prohlášení, případně na notářské úschovy. Dohled nad činností soudního komisaře je z principu nezávislosti vyloučen. Dohled nad činností regionálních notářských komor vykonává Notářská komora ČR. Jak již bylo zmíněno dříve, prezidium Komory může zřizovat komisi dohledu,

¹⁰⁹ BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 284-293.

Nález Ústavního soudu ze dne 31. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 529/09 [online]. Copyright © Salvia Kraken [cit. 06.02.2021]. Dostupné z: <http://kraken.slv.cz/I.US529/09>

AD NOTAM – Časopis českého notářství, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 06.02.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/2011_3.pdf

prostřednictvím které je vykonáván dohled prakticky nad veškerou, notářem vykonávanou, činností. Regionální komory mohou vykonávat dohled pouze nad notáři, kteří jsou jejich členy. Způsob, kterým je prováděn dohled spočívá především v kontrole spisů, listin či předmětů v úschově. Kontroly lze uskutečňovat dle předem stanoveného plánu kontrol či mimořádně namátkově. Zároveň může být dohled, kromě kontrol, založen na vyřizování podnětů či stížností notáře. Účelem kontroly je odhalení nedostatků vznikajících při činnosti notáře a prevence vzniku těchto nedostatků. Na drobné nedostatky činnosti a poklesky v chování notáře lze reagovat dle §47 výtkou. Notář musí projít kontrolou minimálně jednou za 3 roky.¹¹⁰

V případě, že dojde k závažnému nebo opakovanému porušení povinností nebo důstojnosti notářského povolání musí být tato skutečnost řešena dle §48 až §50a notářského řádu, a to v kárném řízení. Kárně odpovědný není pouze notář, ale taktéž notářský koncipient a kandidát. Kárná provinění se vztahují k porušení povinností, vyplývajících z notářského řádu, předpisů Komory či jiných zvláštních právních předpisů, které souvisí s činností notáře, jako je např. Občanský soudní řád či zákon o zvláštních řízeních soudních. *„K závažnému či opětovnému narušení důstojnosti notářského povolání může v tomto směru pochopitelně dojít jen tehdy, jestliže u notáře či notářského kandidáta či koncipienta dojde k určitému nakupení extrémů ve vnějším vystupování či při vedení kanceláře.“¹¹¹* To do značné míry souvisí s dodržováním etiky notářského povolání, ale i etiky v soukromém životě. Za kárná provinění lze uložit kárná opatření stanovená v §48 notářského řádu, která nemohou být kumulována. Jde např. o písemné napomenutí či pokutu, která je různě odstupňována dle toho, zda se provinil notář, koncipient nebo kandidát a je vázána na minimální měsíční mzdu dle zákoníku práce. Notář může být též odvolán s tím, že po dobu 5 let od právní moci rozhodnutí nesmí být opět jmenován notářem. *„O tom, zda se notář, kandidát nebo koncipient dopustil kárného provinění, a o uložení kárného opatření rozhoduje v kárném řízení pro každou věc ustanovený tříčlenný kárný senát složený z předsedy senátu a 2 přísedících z řad členů kárné komise. Členy kárného senátu losem určí a písemně jmenuje předseda kárné komise Komory“¹¹².* Kárné řízení lze zahájit podáním kárné žaloby (legislativní zkratka), kterou může podat, v subjektivní lhůtě 6

¹¹⁰ BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 239-241.

¹¹¹ Důstojnost notářského povolání, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 07.02.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_621-dustojnost-notarskeho-povolani

¹¹² Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád) § 49 odst. 1

měsíců či objektivní lhůtě 3 let, ministr spravedlnosti, prezident Komory proti kterémukoliv z notářů, či prezident regionální notářské komory a předseda krajského soudu pouze však proti notářům se sídlem v jejich obvodu. Obviněný má právo být v řízení kvalifikovaně zastoupen, a to jiným notářem či advokátem. V řízení lze provádět výslechy a potřebná šetření. Dojde-li kárný senát závěru, že se obviněný dopustil kárného provinění, rozhodne výrokem dle §49c notářského řádu, přičemž učiní výrok o vině a výrok o uložení kárného opatření. Proti rozhodnutí lze podat dle §50 do 15 dnů od doručení odvolání směřované ke Komoře. Odvolání musí být odůvodněné a má odkladný účinek. „*Po uplynutí 5 let od právní moci rozhodnutí o uložení kárného opatření se pro účely kárné odpovědnosti hledí na notáře, kandidáta nebo koncipienta, jako by nebyl pro kárné provinění stíhán.*“¹¹³ Pokud uložené kárné opatření nadále trvá, kárný postih samotný se zahlazuje až jeho vykonáním.¹¹⁴

3.11. Budoucnost notářské činnosti

V úvodu této práce jsem se zabýval historickým vývojem notářské profese a na závěr bych chtěl alespoň okrajově zmínit budoucí směr, kterým by se mohlo notářství a notářská činnost ubírat. Jak již bylo zmíněno v průběhu této práce, část obyvatel může notáře považovat za zkosnatělou instituci, která brzdí pokrok. Ve srovnání s ostatními evropskými státy je české notářství též označováno za zaostalé. Notářská profese se však musí se starými i novými výzvami 21. století a v současnosti též velmi často zmiňované revoluce Průmysl 4.0 umět vypořádat.

Možností budoucího vývoje formální stránky notářství je celá řada. Jsou vedeny debaty o tom, že by notářství mělo pomoci ulevit justici, která je zavalena řadou zbytečných sporů,

¹¹³ Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád) § 50a

¹¹⁴ BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0. str. 241-264.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce § 111

Nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí

kteře prodlužují soudní řízení, což oslabuje důvěru veřejnosti v tuto nezávislou moc. Proto by měl být kladen ještě větší důraz na předcházení sporům pomocí posílení významu veřejných listin. Pořizování těchto listin se v současnosti potýká s novými nároky, které na ně klade společenský a technologický rozvoj. Listinná podoba dokumentů je upozaďována, což se může projevit i v případě notářských zápisů, které se čím dál více vyhotovují v podobě elektronických stejnopisů. Posun kupředu by se měl týkat také větší bezpečnosti proti padělení stejnopisů notářských zápisů. Jelikož je metoda přímého porovnání stejnopisu s originálem notářského zápisu, který je uložen u notáře značně předpotopní, správnou cestou vývoje by mohly být různé nové, těžko padělatelné ochranné prvky, jako je vodoznak (užíván v Rusku), QR kód nebo jiné holografické prvky. Často zmiňované je i zavedení centrálního registru listin. Po sepsání notářského zápisu by musel notář bezodkladně nahrát do registru jeho elektronický stejnopis. Tomu by následně byla systémem přidělena spisová značka, která by byla vyznačena na originál a ostatní listinné stejnopisy, před jejich vydáním. Cílem by měla být další možnost ochrany notářských zápisů a jejich stejnopisů, ale také možnost vydání stejnopisu (osobě, která prokáže právní zájem) kterýmkoliv notářem. Takto vedený registr listin funguje již např. na Slovensku.

Tento vývoj však nelze provést bez určitého materiálního vývoje. Cesta správným směrem by mohla být např. prostřednictvím rozšíření pravomocí notáře v oblasti prokazování obsahu doručovaných písemností. V současnosti je tato pravomoc omezena pouze na, v průběhu práce popsanou, žádost věřitele o doručení výhrady (§94b). Za účelem odbřemenění státní správy a zároveň rychlosti a efektivnosti řízení by mohl notář v budoucnu provádět též zápisy do veřejných seznamů. Z pohledu pomoci soudům je často řešenou problematikou budoucí přebrání některé nesporné agendy. Důraz je kladen především na převzetí agendy nesporných rozvodů.¹¹⁵

To, jakým směrem se bude tuzemské notářství do budoucna ubírat může však určit pouze samotný stát. Notářský stav by se však měl aktivně podílet na právních úpravách a zajistit

¹¹⁵ AD NOTAM – Časopis českého notářství, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 08.02.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/2016_3.pdf

AD NOTAM – Časopis českého notářství, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 08.02.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/2009_1.pdf

Nesamozřejmě notářství. Právní prostor: Informační web nejen pro právníky [online]. Copyright © 1999 [cit. 08.02.2021]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/nesamozrejme-notarstvi>

si tak možnost ovlivnit svoji budoucnost. Osobně si myslím, že důvěra v notáře je hlavní předpoklad pro výkon jejich činnosti a musí být zachována za každou cenu. Zároveň si však nejsem jist, že udržení této důvěry a jiných atributů notářská činnosti lze docílit pouhým přísným dodržováním stávající konzervativní podoby notářství. Notářství by mělo dle mého názoru zapracovat především na vnější formě své činnosti a taktéž rozšířit svoji společenskou funkci tak, aby bylo nadále schopno akceptovat technologický rozmach. Pokud nedojde k určité liberalizaci, může dojít k tomu, že notářství nebude zvládat technologický rozvoj a zájem o jeho služby začne upadat. V krajním případě by mohlo dojít i k zániku této profese, což by byla vzhledem k dříve popsané, pestré historii a zajímavé činnosti, kterou notář vykonává, velká škoda.

Závěr

Hned v úvodu této své práce jsem si stanovil cíl, kterým bylo důkladné prozkoumání notářské profese a následné komplexní popsání postavení a úlohy, kterou osoba notáře v právní řádu České republiky má. Notářská profese byla v této práci uceleně popsána a práce tak může sloužit jako pomůcka k pochopení fungování notářského úřadu, procesů nezbytných k výkonu notářské činnosti a přiblížení činnosti, stejně jako řízení vykonávaného notářem jako soudním komisařem ve věci dědění. Zároveň si myslím, že tato práce potvrdila, že profese notáře je velmi důležitá a služby, které notář poskytuje jsou velmi rozsáhlé. Osobně mám tedy za to, že se stanoveného cíle podařilo dosáhnout.

V průběhu práce jsem se postupně zabýval pestrou, a především zajímavou historií notářské profese, od které jsem se pozvolna přesunul do současnosti k aktuální podobě notářství, jeho právní úpravě a k rozboru toho, kdo je v současnosti notář. Zároveň jsem nastínil, jak se osoba může notářem stát. Tato diplomová práce v následujících kapitolách popsala problematiku notářského úřadu a vysvětlila všechny nejasnosti, které se s tímto pojmem mohou pojít a současně poskytla ucelený přehled o tom, kdo se na výkonu notářské činnosti může podílet. Neopomněl jsem ani významnou roli notářské samosprávy. Tyto všechny kapitoly byly předpokladem pro nastínění toho, co vlastně notář činní v praxi a co všechno obnáší činnost, kterou vykonává. V práci jsem představil jednotlivé druhy činností notáře i s jejich praktickým výkonem a svoje čestné místo si v této kapitole našlo i řízení o pozůstalosti a činnost notáře jako soudního komisaře. To je však téma, které by samo o sobě vydalo na samostatnou diplomovou práci, proto jsem se mu věnoval alespoň v obecné rovině způsobem, aby byl naplněn cíl práce. Nemohlo být opomenuto odměňování notářů za jejich činnost, ale také kapitoly týkající se jejich odpovědnosti. Na závěr práce jsem se v kombinaci s historickým úvodem práce pokusil o jistý přesah, a naopak nastínil budoucnost notářské profese a směr, kterým by se notářství mohlo anebo také mělo ubírat.

Jak vyplývá z textu této diplomové práce, notářství je značně konzervativní profese. Ač se v posledních letech některé pravomoci rozšířily, může tento stav působit značné problémy. Služby, které jsou notářem poskytovány veřejnosti jsou však nezastupitelné, ať už se jedná o sepisování notářských zápisů nebo o úkony soudního komisaře. Hlavní podíl na tom má, po dlouhá léta pěstovaná podstata notářství, kterou je veřejná víra v notáře. Tuzemské notářství

přečkalo i složité historické etapy, kdy mu hrozilo zrušení. Posilování jeho úlohy by však nemělo být konečné, a jeho význam by měl být minimálně udržován.

Na úplný závěr této práce bych chtěl podotknout, že notářství své místo ve společnosti určité má a mělo by mít i do budoucna. Otázkou je pouze to, jak si notářský stav a samotní notáři dokáží poradit s moderní dobou technologií, která se neúprosně blíží a v současné podobě je s notářstvím značně nekompatibilní. Předcházení sporům a udržování právní jistoty bude však potřeba i nadále a notáři, jakožto osoby s nesmírným morálním kreditem to mohou bezpochyby zajistit.

Při tvorbě této práce jsme pracovali především s odbornými knižními publikacemi, dále jsem využil vysokoškolské učebnice a komentovaná znění zákonů. Dalším významným zdrojem byly odborné články publikované v rámci notářského časopisu Ad Notam, který je vydáván Notářskou komorou ČR od roku 1995. Zdrojem byly samotné, v současnosti platné právní předpisy a příslušné důvodové zprávy. V mnoha případech jsem se text práce pokusil též doplnit o informace z judikatury a jiných právních zdrojů.

Resumé

Tato diplomová práce se zabývá postavením notáře v právním řádu České republiky a pojednává o povolání notáře, jakožto osoby zastávající jednu z nejdůležitějších právnických profesí. Jejím cílem je komplexní seznámení s danou problematikou a vylíčení toho, kdo je notář a jakou úlohu a postavení má tato osoba v tuzemském právním řádu, stejně jako základní rozbor fungování notářského úřadu a předpokladů pro zastávání funkce notáře, též přiblížení činnosti notáře a postavení notáře jako soudního komisaře v řízení o pozůstalosti z pohledu občanského práva procesního.

Práce je členěna do tří hlavních kapitol, které jsou následně členěny na jednotlivé podkapitoly. První z hlavních kapitol je zaměřena na historický vývoj notářství, jejímž smyslem je nastínění historického kontextu, což hraje nejen u tohoto tématu důležitou roli v pochopení vývoje profese v průběhu let. Další z hlavních kapitol se věnuje úloze a postavení notáře v právním řádu ČR. Tato kapitola se opět člení do několika podkapitol, které odpovídají na otázku, co je to notářství a zároveň popisují důležité pojmy, které s touto profesí souvisejí. Poslední z hlavních kapitol se věnuje obecně činnosti notáře a konkrétním činnostem, které notář v rámci své profese vykonává.

Klíčová slova

Notář, notářství, notářský úřad, notářský řád, notářská činnost, notářský zápis, soudní komisař, Notářská komora

Resume

This diploma thesis deals with the position of a notary in the legal system of the Czech Republic and deals with the profession of a notary, as a person holding one of the most respected legal professions. The main merit of this thesis is a comprehensive acquaintance with the issue and a description of who is a notary and what role and position this person has in the domestic legal system, also a basic analysis of the notary office and prerequisites for holding a notary, also an approach to notaries and the position of notary as judicial commissioner in inheritance proceedings from the point of view of civil procedural law.

The thesis is divided into three main chapters, which are divided into individual subchapters. The first of the main chapters is focused on the historical development of notaries, the purpose of which is to outline the historical context, which plays an important role not only in this topic in understanding the development of the profession over the years. Second of the main chapters deals with the role and position of the notary in the Czech legal system. This chapter is again divided into several subchapters, which answer the question of what is notarial and at the same time describe important concepts related to this profession. The last of the main chapters deals with the activities of a notary in general and the specific activities that a notary performs within his profession.

Key words

Notary, notary, notary office, notarial code, notarial activity, notarial record, court commissioner, Notary Chamber

Zdroje

Literatura:

- ADAMOVÁ, H., ČUHELOVÁ, K., Zákon o zvláštních řízeních soudních: Praktický komentář, Wolters Kluwer, 2015, ISBN: 978-80-7478-869-7.
- BALÍK, Stanislav. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014. ISBN 978-80-260-5768-0.
- BÍLEK, FIALA, JINCŘICH, WAWERKA a kol. Notářský řád a řízení o dědictví: komentář. 4. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-181-9.
- BÍLEK, Petr. Notářský řád: komentář. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0
- BRÁZDA, Jiří, Richard BĚBR a Pavel ŠIMEK. Notářství - jeho vývoj, organizace a pravomoc: srovnávací studie. Praha: Academia, 1976.
- NOVOTNÝ, P., NOVOTNÁ, M. Nový občanský zákoník – dědické právo, 2. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2017, 159 s., ISBN 978-80-7478-829-1.
- MACKOVÁ, Alena. Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou. Praha: Leges, 2016. Komentátor. ISBN 978-80-7502-122-9.
- SCHELLE, Karel a Ilona SCHELLEOVÁ. Právní služba: advokacie, notářství, patentoví zástupci, daňoví poradci, soukromí soudní exekutoři. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-51-3.
- WIPPLINGEROVÁ, Miloslava, Radka ZAHRADNÍKOVÁ a Kristýna SPURNÁ. Zvláštní řízení soudní. 2., opravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-829-1.

Právní předpisy:

- Nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí
- Vyhláška ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy
- Vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů a o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů
- Vyhláška č. 432/2013 Sb., o odměnách a náhradách notářů a správců dědictví
- Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého
- Zákon č. 52/1954 Sb., zákon, kterým se rozšiřuje působnost státního notářství
- Zákon č. 95/1963 Sb., o státním notářství a o řízení před státním notářstvím (notářský řád)
- Zákon České národní rady č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích
- Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)
- Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii
- Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel)
- Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích)
- Zákon č. 21/2006 Sb., o ověřování shody opisu nebo kopie s listinou a o ověřování pravosti podpisu
- Zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce
- Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
- Zákon č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Internetové zdroje:

- Mají stopy rakouské monarchie v českém notářství budoucnost, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 11.12.2020]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_369-maji-stopy-rakouske-monarchie-v-ceskem-notarstvi-budoucnost
- O notáři Brabkovi, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 12.12.2020]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_683-o-notari-brabkovi
- Notářství v českých zemích do roku 1949. Ad notam. Jubilejní číslo k 10. výročí obnovy notářství v ČR, 2003. Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 15.12.2020]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/2003-zvlastni-cs.pdf>
- Perspektivy vývoje notářství v 21. století, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 18.12.2020]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_296-perspektivy-vyvoje-notarstvi-v-21-stoleti?fbclid=IwAR2mUuiWuTA6qibzyM77d9Ou3jV1cfvwiSLgX15qXxSIJgrDAaq5MQNdCJc
- Veřejné listiny – stěžejní úloha notářství | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 18.12.2020]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/verejnelistiny-stezejni-uloha-notarstvi-60963.html>
- Dědické právo po rekodifikaci – procesní aspekty - CFOworld.cz. CFOworld.cz | Informační servis pro finanční ředitele [online]. Copyright © 2020 [cit. 03.01.2021]. Dostupné z: <https://www.cfoworld.cz/clanky/dedicke-pravo-po-rekodifikaci-procesni-aspekty/>
- Právník, notář, advokát. Kdo je kdo a co pro vás může udělat? Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 04.01.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/vasi-notari/detail/239_382-pravnik-notar-advokat-kdo-je-kdo-a-co-pro-vas-muze-udelat
- Soudní dvůr EU: Také EU-cizinci smějí být notáři | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 05.01.2021]. Dostupné z:

<https://www.epravo.cz/top/clanky/soudni-dvur-eu-take-eu-cizinci-smeji-byt-notari-v-nemecku-a-v-peti-jinych-zemich-take-cesky-notarsky-rad-je-v-rozporu-s-pravem-eu-76782.html>

- Podmínky státní příslušnosti pro výkon povolání notáře, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 05.01.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/aktuality/detail/37_465-rozsudek-soudniho-dvora-eu-ve-veci-c-575-16-podminky-statni-prislusnosti-pro-vykon-povolani-notare
- Usnesení č. P 11-4/2009 z 20.10.2009, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © s [cit. 05.01.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/predpisy/vnitri-predpisy/usneseni/2009_P11-4.pdf
- Konkurzní řád, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 05.01.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/predpisy/Konkurzni_rad.pdf
- Usnesení prezidia Notářské komory České republiky z 20. 9. 2000, č. P11/2000, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 15.01.2021]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/data/predpisy/vnitri-predpisy/vykladova-stanoviska/015.pdf>
- Zkušební řád, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 15.01.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/predpisy/Zkusebni_rad.pdf
- Výkladové stanovisko VS 6/2006 z 13. 12. 2006, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 15.01.2021]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/data/predpisy/vnitri-predpisy/vykladova-stanoviska/017.pdf>
- Organizační řád notářské komory České republiky a notářských komor, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 16.01.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/predpisy/Organizacni_rad.pdf
- Mezinárodní unie notářství. Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 18.01.2021]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/mezinarodni-agendy/UINL>
- Rada notářství Evropské unie. Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 18.01.2021]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/mezinarodni-agendy/CNUE>
- Evidence právních jednání pro případ smrti, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit.

- 19.01.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_173-evidence-pravnich-jednani-pro-pripad-smrti
- Volební řád orgánů notářské samosprávy, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 19.01.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/predpisy/Volebni_rad.pdf
 - TOMANČÁKOVÁ, B. Notář a ochrana spotřebitele v České republice. Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 23.01.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/2009_1.pdf
 - Veřejné listiny a jejich důkazní síla, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 24.01.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_154-verejne-listiny-a-jejich-dukazni-sila
 - Kdy je nutné a kdy vhodné navštívit notáře, Právní rádce [online]. Copyright © [cit. 24.01.2021]. Dostupné z: <https://pravniciradce.ihned.cz/c1-31790040-kdy-je-nutne-a-kdy-vhodne-navstivit-notare>
 - Náležitosti notářského zápisu, Rozhodnutí (Rc) č. 4 Cz 34/76. ASPI | Wolters Kluwer ČR, a. s. [online]. Copyright © [cit. 24.01.2021]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/81/0/2/JUD%253A//JUD1942CZ>
 - Notářské zápisy se svolením k vykonatelnosti. Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 25.01.2021]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/sluzby/notarske-zapisy-se-svolenim-k-vykonatelnosti>
 - Notářský zápis se svolením k vykonatelnosti jako exekuční titul - část I.. Právní prostor [online]. Copyright © 1999 [cit. 27.01.2021]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/notarsky-zapis-se-svolenim-k-vykonatelnosti-jako-exekucni-titul-cast-i>
 - Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky. EUR-Lex — Access to European Union law [online]. Copyright © 1999 [cit. 27.01.2021]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32004R0805>
 - Výkladové stanovisko, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 28.01.2021]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/data/predpisy/vnitri-predpisy/vykladova-stanoviska/017.pdf>

- Ověření shody opisu nebo kopie s listinou - vidimace. Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 28.01.2021]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/sluzby/overovani-a-vypisy-z-rejstriku/overeni-shody-opisu-nebo-kopie-s-listinou-vidimace>
- Legalizace podpisu notáře.. Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 28.01.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nscr/2-cdon-721-97>
- Použití listin v zahraničí aneb není ověření jako ověření, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 28.01.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/vasi-notari/detail/239_612-pouziti-listin-v-zahranici-aneb-neni-overeni-jako-overeni
- Výkladové stanovisko, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 29.01.2021]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/data/predpisy/vnitri-predpisy/vykladova-stanoviska/027.pdf>
- Notářská úschova kupní ceny nemovitosti, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 30.01.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_197-notarska-uschova-kupni-ceny-nemovitosti
- Výkladové stanovisko, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 30.01.2021]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/data/predpisy/vnitri-predpisy/vykladova-stanoviska/083.pdf>
- Výkladové stanovisko, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 29.01.2021]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/data/predpisy/vnitri-predpisy/vykladova-stanoviska/097.pdf>
- Řízení o dědictví a činnost notáře po novele, PRAVNIRADCE.IHNED.CZ [online]. Copyright © [cit. 01.02.2021]. Dostupné z: <https://pravniradce.ihned.cz/c1-38392620-řízení-o-dědictví-a-činnost-notáře-po-novele>
- Dědické právo po rekonstrukci soukromého práva - CFOworld.cz. CFOworld.cz | Informační servis pro finanční ředitele [online]. Copyright © 2020 [cit. 01.02.2021]. Dostupné z: <https://www.cfoworld.cz/clanky/dedicke-pravo-po-rekonstrukci-soukromeho-prava/>
- Důvodová zpráva. Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © [cit. 02.02.2021]. Dostupné z:

<https://www.zakonyprolidi.cz/media2/file/1706/File9685.pdf?attachment-filename=5776655-2016-11-23-duvodova-zprava-6042428.pdf>

- Cpj 30/75 - K řízení o dědictví | ASPI | Wolters Kluwer ČR, a. s.. ASPI | Wolters Kluwer ČR, a. s. [online]. Copyright © [cit. 02.02.2021]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/4/1842/1/2>
- Zcizení dědictví - Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 02.02.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_489-zcizeni-dedictvi
- Smlouva o zcizení dědictví. Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 02.03.2021]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/sluzby/dedicke-pravo/smlouva-o-zcizeni-dedictvi>
- Notářský tarif, § 3 - Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit.06.02.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/predpisy/Notarsky_tarif_zneni_od_2.11.2016.pdf
- AD NOTAM – Časopis českého notářství, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © [cit. 06.02.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/2011_3.pdf
- Důstojnost notářského povolání, Notářská komora České republiky [online]. Copyright © Copyright Notářská komora České republiky. Vytvořila firma [cit. 07.02.2021]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_621-dustojnost-notarskeho-povolani
- Nesamozřejmé notářství. Právní prostor: Informační web nejen pro právníky [online]. Copyright © 1999 [cit. 06.02.2021]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/nesamozrejme-notarstvi>

Judikatura:

- Rozsudek Soudního dvora EU C-575/16, Evropská komise vs. Česká republika
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, č.j. 25 Cdo 2797/2000
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, č.j. 7 Tdo 1154/2012
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, č.j. 21 Cdo 4566/2007
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, č.j. 21 Cdo 2020/98
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, č.j. 2 Cdon 721/97
- Usnesení Ústavního soudu České republiky, IV. ÚS 444/01
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, č.j. 25 Cdo 5080/2009
- Nález Ústavního soudu, sp. zn. I. ÚS 529/09